

En förändrad yrkesutövning

En kvalitativ studie om hur pedagoger
anser sig ha förändrats av att starta upp
en Reggio Emiliainspirerad förskola

Läraryrket, ht 2009
Examensarbete, 15 hp
(Avancerad nivå)
Författare:
Jenny Claesson
Marlén Holgersson
Handledare:
Mia Karlsson

Sammanfattning

Arbetets art: Examensarbete i lärarutbildningen, Avancerad nivå, 15 hp
Högskolan i Skövde

Titel: En förändrad yrkesutövning – En kvalitativ studie om hur pedagoger anser sig ha förändrats av att starta upp en Reggio Emiliainspirerad förskola.

Sidantal: 38

Författare: Jenny Claesson och Marlén Holgersson

Handledare: Mia Karlsson

Datum: Januari 2010

Nyckelord: Reggio Emilia, Förskola, Personlig utveckling, Förhållningssätt

Studien är en kvalitativ intervjustudie som baseras på fyra intervjuer med pedagoger som arbetar på en nyöppnad Reggio Emiliainspirerad förskola. Studien har ett fenomenologiskt perspektiv där människors upplevelser sätts i centrum för att kunna urskilja gemensamma drag och mönster. Efter andra världskriget växte Reggio Emiliafilosofin fram i norra Italien under ledning av Loris Malaguzzi. Denna filosofi introducerades i Sverige i början av 1980-talet av Anna Barsotti och Karin Wallin. Reggio Emiliafilosofin talar om de tre pedagogerna – de vuxna, barnen och miljön, som alla samspelar och påverkar varandra. Syftet med studien är att ta reda på hur pedagoger upplever sin förändring i sin yrkesutövning efter att ha börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. I litteraturgenomgången redogörs det för Reggio Emiliafilosofins ursprung, grundtankar och intåg i Sverige. Våra slutsatser är att pedagogerna är positiva till de förändringar filosofin har medfört inom fem områden: samarbetet i arbetslaget, den gemensamma synen på barns lärande, pedagogisk dokumentation, projektbaserat lärande samt synen på miljöns påverkan i lärandet.

Abstract

Study: Degree project in teacher education, Advanced level, 15 hp
University of Skövde

Title: A changed of occupational of exercise – A qualitative study about
how educationalists have change working by the start of a Reggio
Emilia-inspired preschool.

Number of pages: 38

Author: Jenny Claesson och Marlén Holgersson

Tutor: Mia Karlsson

Date: January 2010

Keywords: Reggio Emilia, Preschool, Personal development, Approach

This is a qualitative examination based upon four interviews with educationalists who is working on a recently opened preschool inspired by the philosophy of Reggio Emilia. The study has a phenomenologist perspective where people's experiences are in focus to discern common aspects and patterns. After the Second World War the Reggio Emilia philosophy grew in northern Italy under the management of Loris Malaguzzi. This philosophy was introduced in Sweden in the beginning of 1980 by Anna Barsotti and Karin Wallin. The philosophy of Reggio Emilia speaks about the three pedagogues – the preschools teachers, the children and the environment, and how they all interplay and affect one another. The purpose of this study is to find out how educationalists have experienced change working Reggio Emilia-inspired. In the literary part of the study we describe the origin of the Reggio Emilia's philosophy, the fundamental ideas and the emergence in Sweden. Our conclusions are that the attitude of the educationalists has changed positively within five occupational areas: cooperation within the workgroup, the common perspective of children's capabilities, the educationalist documents, the project-based learning and the vision of the environment role in learning.

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Begreppsförklaringar.....	1
Bakgrund	3
Reggio Emiliafilosofins ursprung.....	3
Reggio Emilias grundtankar och arbetssätt	4
Projektarbete	5
Dokumentation.....	6
Pedagogerna.....	6
Barnen.....	7
Miljön	8
Reggio Emilias intåg i Sverige	10
Teoretiskt perspektiv	10
Syfte	12
Frågeställningar.....	12
Metod	13
Metodval.....	13
Intervju som datainsamlingsteknik	13
Urval.....	15
Genomförande	16
Analys.....	17
Forskningsetik.....	18
Trovärdighet	19
Arbetsfördelning	19
Resultat.....	20
Ett förändrat samarbete i arbetslaget.....	20
Barnsynen är nu gemensam.....	21
Pedagogernas sätt att arbeta med pedagogisk dokumentation har förändrats	23
Projektarbetet styrs nu av barnen.....	24
Sättet att se på miljön är förändrat	25
Resultatsammanfattning	27
Diskussion	29
Resultatdiskussion.....	29
En filosofi i ständig utveckling.....	29
Samarbete leder till utveckling	30
En gemensam syn på det kompetenta barnet.....	30
Pedagogisk dokumentation synliggör verksamheten	31
Projektbaserat lärande utgår från barnen.....	32
När miljön är genomtänkt skapas bättre förutsättningar för lärande.....	32
Metoddiskussion	33
Avslutande reflektioner	35

Vidare forskning	36
Referenser.....	37
Bilaga 1 – Brev	
Bilaga 2 – Intervjuunderlag	

Inledning

Vi har efter verksamhetsförlagd utbildning samt andra erfarenheter från bland annat vår högskoletid observerat att Reggio Emiliafilosofin har, under de senaste åren, uppmärksammats och diskuterats i den stad där vi bor. I kommunen finns många förskolor som är inspirerade av Reggio Emiliafilosofin samt att i januari 2008 öppnades en Reggio Emiliainspirerad förskola som är helt från grunden byggd efter dess filosofi, vilket är en av anledningarna till att vårt intresse väckts. Då kommunen väljer att satsa på att utbilda pedagoger i Reggio Emilias filosofi samt starta denna förskola undrar vi varför denna filosofi specifikt väljs. Efter samtal med pedagoger på förskolor som inte är Reggio Emiliainspirerade har vi funderat över om denna filosofi verkligen är lika fantasisk som många ger uttryck för att den är. Vi vill därför synliggöra vad pedagogerna säger sig ha förändrat i sin yrkesutövning efter uppstart av förskolan. Vi vill ta reda på detta då vi själva snart ska ut i arbetslivet och många av förskolorna i kommunen är inspirerade av denna filosofi. Syftet är att ta reda på hur pedagoger upplever sin förändring i sin yrkesutövning efter att de har börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. Vår avsikt är inte att jämföra Reggio Emiliafilosofin med andra filosofier/metoder och vi har heller inte tänkt jämföra olika förskolor.

Denna kvalitativa intervjustudie med ett fenomenologiskt perspektiv behandlar pedagogers upplevelse av sin förändrade yrkesutövning efter uppstart av en Reggio Emiliainspirerad förskola. Reggio Emiliafilosofin har sitt ursprung i den italienska staden Reggio Emilia med Loris Malaguzzi som dess grundare efter andra världskriget (Dahlberg och Åsén, 2005). Under 80-talet spreds denna filosofi till Sverige, som var bland de första länderna att inspireras av denna filosofi (Jonstoj och Tolgraven, 2001).

Begreppsförklaringar

Vi använder oss av begreppet Reggio Emiliafilosofi då Malaguzzi såg sin filosofi som en levande idé, därav är det ingen metod utan ett förhållningssätt som ständigt ska förnyas (Brolin och Emriksson, 2005).

Vi har valt att använda oss av begreppet pedagoger då vi vill ha ett samlingsnamn eftersom våra respondenter är förskollärare, barnskötare eller fritidspedagoger. Respondenterna själva väljer även att kalla sig för pedagoger.

I studien använder vi oss av "Reggio Emilia" och vi avser då verksamheten Reggio Emilia och inte staden. Syftar vi på staden skriver vi "staden Reggio Emilia".

Vi använder oss av begreppet barnsyn, med barnsyn menar vi hur pedagogerna ser på barnen och dess förmågor. Reggio Emiliafilosofins barnsyn bygger i stora drag på en djup respekt för barnet samt en övertygelse om att alla barn föds rika och intelligenta, med en stark inneboende drivkraft att utforska världen (Barsotti 2004).

I studien använder vi begreppet reflektion, vilket innebär att pedagogerna funderar över sitt sätt att arbeta, hur arbetet utvecklas och vilket resultat de uppnår. Detta är av största vikt för förståelsen av hur människan lär. Det handlar om att betrakta sin och andras kunskapsutveckling samt finna olika lärtilar.

Bakgrund

I denna del redogör vi först för var och hur Reggio Emiliafilosofin växte fram samt dess grundtankar. Grundtankarna är indelade i de tre pedagogerna, som enligt Reggio Emiliafilosofin är pedagogerna, barnen och miljön. Sedan följer en redogörelse av hur intresset för denna filosofi startade i Sverige. Detta avsnitt avser att ge en inblick i och en förståelse för Reggio Emiliafilosofin. Avslutningsvis tar vi upp vilket teoretiskt perspektiv vi har använt oss av.

Reggio Emiliafilosofins ursprung

Det hela började efter andra världskriget i byn Cella utanför staden Reggio Emilia, efter befrielsen 1944, där mycket hade förstörts i kriget och nu började återuppbyggnaden igen. På grund av lärdomar från kriget ville Loris Malaguzzi (1921 – 1994) starta en ny pedagogisk verksamhet, byggd på en vision om att alla barn kan handla och tänka själva, och bygga ett samhälle på demokratisk grund (Dahlberg och Åsén, 2005). Befolkningen tog till vara på användbart material och med detta byggdes det första daghemmet XXV Aprile. Efter att det första daghemmet var färdigbyggt upprättades det sex stycken till under de följande två åren. De var byggda antingen från grunden eller i ockuperade våningar eller källare och drevs av frivilliga kvinnor med litet stöd från kommunistpartiet. Kommunen ville från början ta över daghemmen men motarbetades av både regeringen och kyrkan som ville fortsätta att förfoga över monopolet på barns uppfostran. När sedan kommunen fick överta daghemmen 1963 utsattes de för attacker bland annat från kristdemokraternas sida. Föräldrar blev oroliga över att deras barn skulle utsättas för kommande repressalier om de hade en plats i kommunens daghem. ”För att alla skulle se hur vi arbetade gick vi ut på piazzorna, i parkerna och i trädgårdarna med barnen flera gånger i veckan”, som Malaguzzi uttryckte sig (Wallin, 1986 s. 8). Allt för att visa hur de arbetade och för att vinna människornas förtroende. Malaguzzi har psykologi och pedagogik i sin utbildning med en bakgrund som lärare för barn och vuxna samt teaterarbetare och redaktör. Han blev känd för sin kritik mot samhällets sätt att hantera barns rikedomar, det vill säga att de är nyfikna och kreativa med en vilja att lära. Denna kritik var utgångspunkt för hans oändliga kamp för kreativiteten och kvaliteten inom barnomsorgen (Wallin, 1986). Han var starkt kritisk till den rådande skolformen där han menade att den tog död på kreativiteten och initiativkraften samt hämmade barnen (Andersson, 2001).

Malaguzzis pedagogik är intressant då han har lyckats skapa en filosofi som fortfarande förändras och utvecklas. Denna pedagogiska filosofi kännetecknas av en djup respekt för barns potentialer och rättigheter. Synen på kunskap och lärande tar sin utgångspunkt i barns tankar, erfarenheter och teorier. Barn är samhällets framtidshopp, en syn på att barn och människan ska forma framtiden (Andersson, 2001; Dahlberg och Åsén, 2005). Rötterna i Reggio Emiliafilosofin härstammar från flera olika pedagoger och filosofer. Denna filosofi är motståndare till slentrian och leda och har i stället en strävan mot idelig förbättring, förvandling och omskapande (Brulin och Emriksson, 2005). Malaguzzi skrev inte ner mycket om sin filosofi då han ansåg att pedagogik är en föränderlig process som ständigt behöver förnyas och utvecklas. Han ville därför inte stänga in sina idéer i en nedskrivna text. Han såg sin filosofi som en levande idé som ska hämta ny kraft från barnen och det aktuella sammanhanget genom ständiga reflektioner. Verksamheten måste förändras, precis som världen och barnen förändras (Andersson, 2001; Gedin och Sjöblom, 1995; Brulin och Emriksson, 2005; Wallin, 1996).

Reggio Emilias grundtankar och arbetssätt

Grundtanken i filosofin är att barnet ska få makt över sina lärprocesser genom att ges möjligheten att tänka och handla. Ett forskande arbetssätt används för att söka sin kunskap, i gemenskap med pedagoger (Andersson, 2001). ”Reggio Emilias pedagogiska filosofi representerar ett synsätt, ett förhållningssätt till barns lärande och till individens inneboende förmågor och rättigheter” (Barsotti, 2004 s. 20). Den är ingen metod då den inte har några handböcker eller något speciellt utarbetat material. Styrkan i detta är att den hela tiden kan förnyas och utvecklas. Svagheter kan vara alla olika tolkningar som kan uppstå (Barsotti, 2004; Wallin, 1986). Reggio Emiliafilosofin står för förändring. Allt förändras med tiden, till och med en sten. Ingen tolkning är rätt eller fel. Allt ser olika ut beroende på ljuset och från vilket håll eller vilken vinkel saken studeras, allt kan ses på ett nytt sätt. Det är viktigt att använda ögonen och att skapa med händerna (Barsotti, 2004; Jonstoj och Tolgraven, 2001). Det viktigaste är att pedagogerna utgår från de barn som de har framför sig, som hela tiden är nya, med nya behov. Det centrala i filosofin är att ha en helhetssyn på det rika barnet. Med det rika barnet menas att barnen ses som aktiva, kompetenta och resursrika individer med en egen lust och kraft att lära, växa och utvecklas. Filosofin vänder sig emot synen på att barn är som tomma blad som ska fyllas av de vuxna, det vill säga det fattiga barnet (Barsotti, 2004). Malaguzzi menade att synen på barn ses på ett konservativt sätt genom att samhället ser dem som individer utan makt, som små söta varelser utan talan. Detta har Reggio Emiliafilosofin eftersträvat att förändra och i stället ge barn huvudrollen med eget ansvar (Wallin, 1986).

I Reggio Emiliafilosofin är det meningen att både barn och personal hela tiden ska lära sig. Inom denna filosofi har de, som de ser det, tre olika typer av pedagoger – pedagoger, barnen och miljön (Wallin, 1986). Filosofin uppmuntrar till skapande,

utforskande och utförande, att barnen är med i kreativa processer. De ska inte bara få relationer med människorna på förskolan utan länkarna till staden och dess område och samhället är minst lika viktig. Barnen ska bildas till samhällsmedborgare med det ansvar som det innebär. Alla har ansvar för att bygga ett land. I botten handlar Reggio Emiliafilosofin om en form av förbättringsfilosofi utan förutbestämda pedagogiska verktyg som gäller för alla. Den bör kunna omprövas med utgångspunkt i det konkreta. Malaguzzi förespråkade ett sammanförande mellan handens och huvudets lärande, det vill säga teori och praktik i en helhet (Brulin och Emriksson, 2005). Organisation och innehåll ska hänga samman, verksamheten måste ha en idé med en tydlig målsättning (Barsotti, 2004). Filosofins honnörsord är: reflektion, dialog, lärande samtal, utforskande arbetsätt och delaktighet. Kunskap ses som en process, inte en produkt (Dahlberg och Åsén, 2005). Inläring sker både individuellt och tillsammans med andra. Det är viktigt med reflektion, i form av ord, för att befästa kunskapen (Wallin, 1996). Om det eftersträvas att försöka förändra världen ansåg Malaguzzi att arbetet bör utgå från barnets födsel. Han såg att barn behöver stöd samt en vetskap om att vuxna tror på dem i stället för undervisning. Hans filosofi visade på att varje ny dag gav möjlighet till förståelse för nya saker och att dessa sedan bidrog till en förståelse för ens kunnighet dagen innan (Barsotti, 2005).

Arbetet med barnets eget skapande, knutet till tankar och ögat, gjorde filosofin känd. När så Malaguzzi introducerade datorerna utlöste det en förvirring. Men i verksamheten Reggio Emilia läggs inte styrkan på det konservativa utan på att förändra i samma takt som förändringarna i världen. Han ville ge barn verktyg att kunna leva och följa med i samhället (Barsotti, 2005). Vetenskap, konst, fantasi, själ och hopp ska förenas. Det viktiga är inte resultatet utan processen, hur resultatet kom till. Genom konstruktiva diskussioner, ifrågasättanden och konfrontationer ska verksamheten ledas framåt (Gedin och Sjöblom, 1995). Reggio Emilias etik, som präglar verksamheten, bygger på tillit, ansvar, delaktighet, vänskap och omsorg (Dahlberg och Åsén, 2005). Ett av förhållningssätten vid Reggio Emilia är att försöka hitta nya strategier och bjuda in barnen på nya sätt inför deras rädslor eller nya aktiviteter (Wallin, 1986).

Projektarbete

Projektarbete är något som det arbetas mycket med inom Reggio Emilia (Gedin och Sjöblom, 1995). Barsotti (2004) menar att projektarbetets syfte är att göra barnen kreativa, där skapande och kunskap ska förenas. Barnen ska se att företeelser hänger ihop och bildar mönster och helheter. För att upptäcka dessa mönster tillåts barnen göra jämförelser mellan exempelvis sig själva och omvärlden. Idéerna till de olika projekten som ska arbetas med kan både komma från barnen och pedagogerna. Ingenting är för litet för att studera, ett löv på förskolans gård kan exempelvis vara väldigt intressant att studera. Ofta försöker pedagogerna hitta något i barnens närhet att undersöka, för att visa på att det finns spännande upptäckter att göra även i det enkla och välkända. Eftersom projektarbetet inte helt är färdigställt på förhand låter pedagogerna de upptäckter och associationer som görs på vägen vara med och påverka. Det är viktigt att barnen känner sig respekterade och att både barn och vuxna lyssnar på dem så att de vågar ge uttryck för sina funderingar och dela med sig av sina fantasier (Barsotti, 2004).

Projektarbetet är till för att skapa levande sammanhang och stimulera till forskning samt problemlösning. Ämnet ska intressera barnen och väcka deras nyfikenhet. Arbetet kan ta olika lång tid, från en dag till ett helt år. Ofta sker arbetet i mindre grupper om cirka fem barn. För att leda barnen vidare kan pedagogen ställa frågor. Det är hur de kommer fram till de olika lösningarna som är det viktiga, inte vad svaret i sig blir. Barnen måste ges tid till att pröva sig fram på sitt sätt (Gedin och Sjöblom, 1995).

Dokumentation

Skapande arbete är kunskapande. Att studera barns skapande kan ge en information om vad de har förstått och vad som behöver arbetas mer med. Skapandet kan också vara en grund för dokumentationen (Barsotti, 2004). Reggio Emilia använder sig av dokumentation för att hela tiden kunna förbättra sig själva i sitt arbete. Det är en metod för att reflektera över verksamheten och dess tillvägagångssätt. I denna metod lär både pedagoger och barn sig lära och processen kan delas och diskuteras med andra. Vikten är att veta vad som ska dokumenteras då allt inte kan tas med, att veta vad det som dokumenteras ska leda till och vad som ska förstås (Brulin och Emriksson, 2005). Dokumentationen är ett medel för att synliggöra arbetet på förskolan, både barnens och pedagogernas. Det är även viktigt att klä barnens alla handlingar i ord och använda allas namn (Wallin, 1986). Dokumentationen gör det konkret och påtagligt för dem själva och omgivningen. Arbetet kan dokumenteras med kamera, bandspelare, video, papper och penna. Pedagogerna kan ta hjälp av dokumentationen för att ta reda på hur de ska gå vidare i arbetet samt vid utvärdering och reflektion (Gedin och Sjöblom, 1995; Wallin, 1986). Detta skapar också förutsättningar för reflektion och dialog kring verksamheten, där bland annat nya tankar kan skapas. Dokumentationen blir då ett verktyg för kontinuerlig utvärdering samt utveckling av verksamheten på förskolan. Denna utvärdering kan sedan leda fram till en gemensam förståelse av barnens läroprocesser. Dokumentationen kan synliggöra sådant som annars inte hade blivit synligt som uttryck, idéer, kunskaper, läroprocesser och vänskapsrelationer (Dahlberg och Åsén, 2005).

Pedagogerna

Jonstoj och Tolgraven (2001) klargör att pedagogerna ska skriva barnets historia tillsammans med barnet. De ska ställa öppna frågor och lyssna på svaren. De ska vara närvarande och visa intresse för barnen. Pedagogerna ska försöka förstärka det som barnen är bra på. Barnens idéer ska tas på allvar. Pedagogerna ska hitta utmaningar för varje barn och hjälpa dem att komma längre. De ska komma ner på barnens nivå och inte tala över huvudet på dem. En bra sak är att böja på knäna så att de ser vad barnen egentligen gör (Jonstoj och Tolgraven, 2001). Wallin (1996) menar att barnens självständighet ska uppmuntras från allra första början. Pedagogerna ska uppmuntra barnen att fråga varandra i första hand innan de själva rycker in. Barnen vänjs vid att klara sig själva. De vuxna undervisar inte och ger inga svar, de ställer barnen inför problem som de får försöka lösa på egen hand och utmanar barnen att lära sig själva. Pedagogerna ska ställa vägledande frågor som exempelvis *Varför tror du att det inte går?* eller *Hur kan du ändra?* (Wallin, 1996).

Ofta arbetar pedagogerna i par för att dra nytta av varandras kunskaper, de fungerar både som samarbetspartners samt samtalspartners. Det satsas också mycket på fortbildning av personalen då världen som omger barnen är under ständig förändring (Barsotti, 2004). Pedagogerna planerar både på lång sikt och kort sikt. På lång sikt kan de välja ut ett projekt att arbeta kring som de på kort sikt utvecklar utifrån barnens intressen och det som händer. De har inga faktakunskaper som mål då de ska se kunskapen i ett sammanhang. Om målen inte är synliga öppnas det upp för möjligheterna. ”Ingen annan människa kan bestämma vad en annan skall förstå.” (Wallin, 1996 s. 91). Pedagogerna uppmuntrar barnen att se allt ur olika synvinklar och sammanhang. De är inte deltagare i exempelvis leken, endast observatörer, både till barnen och också sig själva. Initiativ och förslag kan komma från barnen och pedagogerna, men det är de vuxna som avgör vad som ska arbetas vidare med. Efter att pedagogen har observerat barnen i sin lek kan han/hon utmana barnen genom att ställa frågor om vad de har gjort och lärt, vilket leder till reflektion (Wallin, 1996).

Det går inte att beskriva hur pedagoger gör inom Reggio Emiliafilosofin, bara hur de tänker, då allt är beroende av sammanhanget (Wallin, 1996). Det är viktigt att pedagogerna har ett gemensamt synsätt och värderingar. En detaljerad arbetsplan är nödvändig för att pedagogerna ska kunna göra medvetna avstickare om det skulle behövas. Ungefär en tredjedel är på förhand planerad och resten tar form under arbetets gång beroende på barnens upplevelser och reaktioner (Gedin och Sjöblom, 1995). Pedagogernas roll är lyssnande, skådande och dokumenterande av barn och deras kunskapssökande samt att analysera och reflektera över detta. Barnen ges tid och förutsättningar för eget sökande och utforskningar, genom att pröva, förkasta samt uppnå egna lösningar. I första hand läggs vikten vid samarbete med barnen och att gå framåt i Reggio Emiliafilosofin. Pedagogerna har en skyldighet till att framlägga verktyg och erfarenheter för barnet och dess fortsatta utveckling, vilka är tvungna att ständigt vara i rörelse (Barsotti, 2005). Barngrupperna är vanligtvis åldershomogena och pedagogerna följer barnen under hela deras tid på förskolan. Det vill säga att både barn och pedagoger byter avdelning. Åldersindelade grupper underlättar för att kunna arbeta på det här sättet (Gedin och Sjöblom, 1995).

Barnen

Barnen ses också som pedagoger då de kan lära varandra genom att visa och förklara för varandra på barns egna sätt (Wallin, 1996). Gedin och Sjöblom (1995), Jonstoj och Tolgraven (2001) och Wallin (1996) beskriver att varje barn är unikt och ska själv vara huvudpersonen i sin egen utveckling. Barn behöver vuxna som de kan se, lyssna till och bygga upp en värld med. De ska kunna föra en dialog, utväxla tankar och överskrida gränser tillsammans med pedagogerna. Barn har ett medfött behov av att utvecklas och lära sig. Arbetet ska bygga på ett samspel mellan barn och vuxna. Barnen ska känna en tillhörighet med hela förskolan (Gedin och Sjöblom, 1995; Jonstoj och Tolgraven, 2001; Wallin, 1996). På förskolan ska det vara barnens agerande som ska vara i fokus, inte pedagogerna (Barsotti, 2004). Barnen ses som handledande, tänkande och förmögna individer (Wallin, 1996). De ges möjlighet att ställa frågor, titta, känna, röra, pröva,

mäta och skapa. Saker är inte alltid som de ser ut att vara, därför är det bra att barnen ges möjlighet att själva undersöka och upptäcka. Arbetssättet är kreativt, problemlösande och hypotesprövande. Barnen får arbeta i egen takt och pedagogerna försöker inte skynda på deras utveckling då inläring ses som en individuell process (Barsotti, 2004). Genom att barn får använda sig av och öva sig i en mängd olika uttryckssätt får de tillgång till hela sin person samt tilltro till sin egen förmåga. Då barn ges möjlighet att tänka själva styr de över sina egna lärprocesser. Kunskap är något vi skapar tillsammans (Dahlberg och Åsén, 2005).

Barnen själva är inte på förskolan för att få tillsyn, de är där för att utvecklas och lära sig nya saker. Om barnen känner att de lär sig något nytt genom att utnyttja sina resurser ökas deras självkänsla (Gedin och Sjöblom, 1995). Barnen ska få uppleva det lustfyllda i att söka och tillägna sig kunskap. De arbetar mycket med sina sinnen (Gedin och Sjöblom, 1995). Barnen får tillgång till sig själva genom att få möjlighet att uttrycka sig på så många sätt som möjligt, utifrån egen motivation och eget intresse. Därför ses denna filosofi i de nordiska länderna många gånger som en bildpedagogik där barnens bilduttryck främst tillvaratas (Barsotti, 2004).

Miljön

Pedagoger ska skapa förutsättningar för lärande genom att skapa miljöer där barn kan tillägna sig kunskap (Dahlberg och Åsén, 2005). Miljön ska stödja barnen, men även pedagogerna, i deras lärande, utforskande och delaktighet. Pedagogerna skapar rummet och rummet i sin tur skapar barnen. Rummen ska sända ut budskap om vad som kan förväntas av dem, de kommunicerar med individerna. Miljön ses som den tredje pedagogen som ska stimulera och inspirera barnen samt utmana dem i tanken och fantasin (Dahlberg och Åsén, 2005). Den ska både vara vacker, spännande och stimulerande samt uppmuntra till lek, utforskande, lärande och kommunikation. ”Rummet skall inte bara vara ett rum utan en plats som barnet kan ha en dialog med” (Gedin och Sjöblom, 1995 s.109). Strong-Wilson och Ellis (2007) menar att massan av stereotypa förskolor inte lockar till gemensamt lärande på samma sätt som miljön inom Reggio Emilia gör. Miljön är inte bara det som finns omkring oss, den ger också barnen en känsla av liv och rörelse samt en möjlighet att visualisera. Det är viktigt att pedagogerna ser ur barnens perspektiv när de skapar miljön. Materialet ska vara noga utvalt och anordnat för att inbjuda till utforskande. Pedagogerna ska förvänta sig det oförväntade. Barn vill ofta hitta eller forma utrymmen som pedagogerna annars kanske inte hade tänkt på. Från ett barnperspektiv är en miljö vad barnet själv kan göra den till (Strong-Wilson och Ellis, 2007). På förskolorna ska det finnas både verkstäder och ateljéer (Dahlberg och Åsén, 2005).

Ateljén och atriumgården är hjärtat av daghemmet med avdelningarna runtomkring (Wallin, 1986). Ateljén ska främja kreativitet och skapande verksamheter. Kunskap föds ur förundran i människors möten (Brulin och Emriksson, 2005). Wallin (1986) menar att förskolorna är byggda med många glasväggar för att barnen ska kunna få ta del av de andra barnen på avdelningarna men även så att exempelvis matlagningen blir en del av

vardagen. Alla rum ger en överblick över stora delar av förskolan, men de ger även möjlighet till avskildhet, lugn och ro. Den valda rumslösningen och materialet ska hjälpa till att skapa förståelse och inte begränsa. Det ska vara enkelt att överblicka, uppfatta sammanhang och se möjligheter för olika behov. Korridorer är uteslutna. I den öppna miljön visas mänskliga relationer och socialt samspel lättare upp. Denna lösning blir en konkretion av det som pedagogiken vill nå, ett språk som fysiskt ger uttryck åt idealet. Språket och dess ord ska realiseras i verkligheten och understödja och skapa gynnsammare förutsättningar för arbetet. De ska också stärka det individuella och personliga samt stimulera kontakten och gemenskapen (Wallin, 1986).

Avdelningarna är åldersindelade då barn i likvärdig ålder lättare utbyter gemensamma erfarenheter och intressen med varandra, men det är viktigt att barnen kan mötas mellan avdelningarna för att lära av varandra (Wallin, 1996). Förskolorna har sina avdelningar grupperade runt ett torg/piazza där det skapas en naturlig mötesplats för alla (Brolin och Emriksson, 2005). Det sociala som gemenskapen kan ge ser Reggio Emiliafilosofin som betydelsefullt. Likt miljön på piazzorna, stadens torg, vill de att daghemmens arkitektur ska skapa mötesmöjligheter med samvaro, samspel och dialog. Malaguzzi underströk vikten av att daghemmen är en del av samhället och att dess miljöer aldrig får bli onaturliga eller isolerade från samhällsutvecklingen (Wallin, 1986).

Allt ska finnas på barnens nivå så att de själva kan nå det som de vill arbeta med, utan att behöva fråga någon om hjälp (Jonstoj och Tolgraven, 2001). Wallin (1986) beskriver att det mesta av materialet är placerat i barnens höjd. Materialet som finns utmanar barnen både på det fysiska som psykiska planet. Sakerna i omgivningen blir mellanhanden till de möten som miljön ska locka fram. På varje avdelning finns en närvarotavla med bilder av alla barn och för att lyfta fram det egna jaget ännu mer, för de äldre barnen har de förutom sin bild även en självvald symbol, en liten spegelbit och sin namnteckning på närvarobilden. På avdelningarna finns många speglar i olika storlekar vilket ger barnen en bild av sig själva genom att se sig själv och jämföra sig med andra. Spegeln är en konkretion av en pedagogisk process där möjligheter till kommunikation och lek väcks. Lekrummen kan vara byggda i avsatser med golv i olika strukturer samt räcken och trappsteg för motoriska utmaningar. Spegelväggar, konstbilder och fönster finns för att barnen ska få använda sin kropp och sina sinnen (Wallin, 1986).

Reggio Emilias intåg i Sverige

I Jonstoj och Tolgraven (2001) står att läsa att ett av de första länderna som inspirerades av Reggio Emiliafilosofin var Sverige. Anna Barsotti och hennes kollega Karin Wallin reste 1978 till staden Reggio Emilia och besökte förskolorna där på inrådan av en italiensk vän. När de kom hem efter sin resa kände de att de ville berätta för andra om sina upplevelser från förskolorna, som gett dem stort intryck. De kontaktade därför Utbildningsradion och Moderna museet, vilket resulterade i utställningen *Ett barn har hundra språk* 1981 som även blev en bok med samma namn. Det gjordes även en film av Carlo Barsotti, i samband med utställningen, om Reggio Emiliafilosofin. Intresset blev stort för utställningen, boken och filmen, vilket resulterade i att många fick upp ögonen för denna filosofi (Jonstoj och Tolgraven, 2001). Reggio Emiliafilosofin har haft stor betydelse i ansatserna att förnya den svenska förskolan. Sedan cirka femton år tillbaka finns det i Sverige ett Reggio Emiliainstitut med uppgiften att skapa gynnsammare förutsättningar för utbytet av idéer (Brulin och Emriksson, 2005). Denna filosofi har studerats av tusentals svenska pedagoger som har besökt staden med samma namn för att se den praktiseras i verkligheten (Andersson, 2001). De svenska pedagogerna kunde för första gången år 1987 ta del av Reggio Emiliakurser (Barsotti, 2005).

Enligt Brulin och Emriksson (2005) utskiljer Sverige sig när det gäller utbildningskraven inom barnomsorgen där personal bör vara högskoleutbildad medan i staden Reggio Emilia vill de komma åt olika personalgruppers kompetenser inom det pedagogiska arbetet. Reggio Emiliafilosofin vill göra barnen till "aktörer och medskapare i en gemensam värld, det vill säga till fullvärdiga medborgare med medborgerliga rättigheter" (Brulin och Emriksson, 2005 s. 13). På förskolorna i Sverige satsas det mer på struktur än innehåll för att garantera kvalitén och de har även fått ansvaret för utvecklingsarbetet. För en bra kvalitet i verksamheten görs utvärderingar och kvalitetsindikatorer som ersättning för aktivt utvecklingsstöd (Brulin och Emriksson, 2005). I svensk barnomsorg är den fria leken ett centralt begrepp, men inom Reggio Emilia anses det inte meningsfullt att dela in det barnen gör i lek eller arbete (Barsotti, 2004).

Teoretiskt perspektiv

Fenomenologi handlar om medvetande om något samt om det som vi direkt upplever, det vill säga att upplevelsen sätts i centrum. Det är respondentens upplevelse som är av betydelse, inte vår tolkning av vad respondenten uttrycker. Denna ansats har sina rötter i Huslers filosofi (Wallén, 1996). Enligt Cuff och Payne (1996) innebär fenomenologin

en beskrivning av människans upplevelser. För att kunna göra den beskrivningen är det nödvändigt att komma bakom de enskilda vardagliga upplevelserna för att istället fånga deras väsen. Grunden för all upplevelse är skådandet av fenomenets väsen, som gör det möjligt för oss att uppfatta verkligheten som begriplig. För att nå fram till fenomenets väsen måste vi överge våra vanliga uppfattningar om verkligheten, vilket innebär att verkligheten sätts inom parantes (Cuff och Payne, 1996).

Genom detta synsätt sätts människans upplevelser och föreställningar i centrum, vilka sedan sammanfattas i världsbilder eller tankemönster. Gällande metodiken i fenomenologin söks det efter närmandet av problemområdet (Wallén, 1996). Som vi nämnt tidigare är det människors upplevelser som sätts i centrum och det överensstämmer med vårt resonemang om vad vårt problemområde innefattar. Vi vill ta reda på hur pedagoger upplever sin förändring i sin yrkesutövning efter att ha börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. Genom intervjuer med pedagoger som arbetar på en nyöppnad förskola som är Reggio Emiliainspirerad skulle vi kunna få svar på vår frågeställning. Enligt fenomenologin tolkas en social handling utifrån varje enskild individs eget medvetande. Beroende på att många av dessa subjektiva tolkningar är liknande finns det en gemensam verklighet (Cuff & Payne, 1996). Detta skulle göra det möjligt för oss att se om det finns gemensamma drag och upptäcka om det rör sig om samma typ av förändring hos respondenterna.

Syfte

Syftet med studien är att ta reda på hur pedagoger upplever sin förändring i sin yrkesutövning efter att ha börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat.

Frågeställningar

- Vad upplever de sig ha förändrat i sitt pedagogiska förhållningssätt?
- Vad har de förändrat i sin yrkesutövning?

Metod

Här nedan redogörs för vår valda ansats samt varför detta val har gjorts. Sedan beskrivs den datainsamlingsteknik som har tillämpats samt vår utvalda intervjugrupp. Därefter följer en beskrivning av vårt genomförande samt hur vi har analyserat datan. Vi tar även upp forskningsetik och trovärdighet. Avslutningsvis beskrivs vår arbetsfördelning.

Metodval

Vi använder oss av en kvalitativ metod då vi vill ta reda på vad pedagoger säger sig ha förändrat i sin yrkesutövning, efter att ha börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. Enligt Patel och Davidson (2003) finns det ingen färdig idé att följa hur en kvalitativ forskning ska utföras, forskningen kan utföras på många olika sätt och det är upp till forskarna att själva välja tillvägagångssätt utifrån sin studie. Kvalitén med en kvalitativ studie är att datainsamlingen tolkas och förstås utifrån dess innebörd och sammanhang (Patel och Davidson, 2003). Vi har valt att göra en intervjustudie.

Intervju som datainsamlingsteknik

För att få svar och samla information om vårt syfte och frågeställningar finns det, enligt Patel och Davidson (2003), flera olika tillvägagångssätt. Vi har valt att använda oss utav intervjuer som datainsamlingsteknik. Intervjuer istället för enkäter ansåg vi var en fördel då Bell (2006) belyser dess möjligheter att exempelvis avslöja information via mimik, tonfall, pauser med mera som ett skriftligt svar inte kan ge. Intervjuerna består av ett antal frågor, ett intervjuunderlag (se bilaga 2), för att få en mer personlig inriktning då vill vi komma åt respondenternas personliga svar. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) framläggs den intervjuades levda livssituation i en kvalitativ forskningsintervju med en exklusiv potential att komma åt och beskriva dennes värld samt förstå meningen. I denna teknik finns en strävan att finna svar på varför respondenten upplever och handlar som hon gör utifrån karakteristiska situationer och handlingar, inte generella ståndpunkter. En halvstrukturerad livsvärldsintervju är ofta inspirerad av fenomenologin. Den fenomenologiska intervjun är mer inriktad på och engagerad av att kartlägga människors uppfattning om livsvärldsfenomen. Den halvstrukturerade intervjumetoden söker uppbara respondentens skildring av livsvärlden utifrån ett

klargörande av den beskrivna innebörden av fenomenet. Tekniken liknar ett vanligt samtal men har inslag av syfte och innehåller en specifik teknik, halvstrukturerad utan slutet frågeformulär eller öppet samtal. Den fokuserar på vissa teman och kan innehålla förslag på frågor. Intervjun skrivs sedan ut och materialet blir stoffet för analysen. Genom fenomenologin ger de kvalitativa studierna av respondentens egenupplevda värld en mer specifik möjlighet att nå individers upplevelser av världen (Kvale och Brinkmann, 2009). Patel och Davidson (2003) samt Kvale och Brinkmann (2009) menar att utgången av intervjun även kommer att påverkas av den personliga relationen mellan respondenten och den som intervjuar. Ett uppriktigt intresse och medgivenhet inför respondenten och dennes svar är av värde att uppvisa för att undvika en försvarsattityd, som kan upplevas om intervjuaren upplevs som dömande och kritiserande. Det är därför viktigt att tänka på mimiken med mera under samtalet.

Vid insamlandet av information måste två aspekter uppmärksammas, dels standardisering och dels strukturering (Patel och Davidson, 2003). Med standardisering menas det ansvar som lämnas åt intervjuaren vad gäller frågornas utformning och inbördes ordning. Struktureringen åsyftas i vilken omfattning frågorna är tolkningsfria för respondenten utifrån sin egen inställning och tidigare erfarenheter. Det finns olika grader av dessa båda begrepp, hög eller låg. Vid en låg grad av standardisering eller ostandardiserade frågor formuleras frågorna på plats och ordningsanpassas efter den användbarhet som passar den intervjuade lämpligast. Beträffande en hög grad av standardisering sker varje intervju på likaledes sätt. Gällande graden vid strukturering handlar det om svarsutrymme som ges, vid låg grad av strukturering erbjuds den intervjuade till maximalt utrymme för sina svar och där motsatsen, hög grad, leder till nästan förutsägande svar. En låg grad av standardisering och strukturering är mest brukligt vid kvalitativ intervju, vilket vi kommer att använda oss av (Patel och Davidson, 2003).

Vid utformandet av intervjufrågorna valde vi att först skriva några inledande frågor som behandlar respondentens arbetslivserfarenhet samt dennes utbildning. Anledningen till att respondentens arbetslivserfarenhet är av intresse för vår studie är att vårt syfte är att ta reda på hur pedagoger har förändrats i sin yrkesroll efter att ha börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. Då kan det vara av intresse att ta reda på hur respondenterna har arbetat tidigare samt hur deras barnsyn såg ut då och om det har skett en förändring. Vi valde även att utforma en fråga om hur deras intresse för Reggio Emiliafilosofin startade då vi anser att intresset på något sätt ligger till grund för hur de sedan har utvecklats. Avslutningsvis utformade vi frågor om hur respondenternas synsätt har påverkats av Reggio Emiliafilosofin samt vad som utmärker ett Reggio Emiliainspirerat förhållningssätt jämfört med hur respondenterna har arbetat tidigare.

Urval

Vår valda förskola ligger i en liten stad i mellersta Sverige. Förskolan byggdes, på initiativ av kommunen, på grund av behovet av nya förskoleplatser. Då staden prospekterade en ny stadsdel blev det ett självklart val som byggplats. Kommunen hade länge efterfrågat en förskola med en inriktning, vilket blev den blivande rektorns uppdrag att välja. Rektorn som tidigare arbetade på en förskola med influenser av Reggio Emiliafilosofin ansåg den filosofin som ett självklart val för den nya förskolan. Filosofins likhet med läroplanen samt dess barnsyn och arbetssätt var grunden för det självklara valet. Utformningen av förskolan skedde i samråd med en arkitekt, som var insatt i denna filosofi för att på bästa sätt kunna kombinera filosofins sätt att se på miljön samt kommunens krav på att *smälta in* i närområdet. Ekonomin satte vissa gränser, men i slutändan är alla som arbetar på förskolan nöjda med resultatet. Förskolans annorlunda arkitektur har stora fönster som är orienterade runt en atriumgård, vilket skapar mycket dagsljus, närhet, undviker korridorer och knyter ihop de olika hemvisterna. Varje avdelning har ett loft som ger tredimensionella upplevelser och ger även utsikt mot staden utanför. Förskolan består av fyra åldersindelade avdelningar med tre pedagoger per avdelning. Utöver dessa tjänster ingår även en pedagogista samt en ateljérista. Miljön är anpassad efter barnens ålder så barnen byter avdelning allt eftersom de blir äldre, då följer alltid en pedagog med som trygghet. Förskolan blev inflyttningsklar i mitten av år 2006.

Studien bygger på intervjuer med en barnskötare, två förskollärare samt en fritidspedagog som arbetar på en och samma förskola som till grunden är uppbyggd utifrån Reggio Emiliafilosofin. Samtliga respondenter var med vid uppstarten av förskolan. Vårt urval av intervjudeltagare skedde utefter frivilligt deltagande. Patel och Davidson (2003) menar att intervjupersoner som inte själva har valt att delta kan ha svårt att se värdet i besvarandet av frågorna som ställs. Därför bestämde vi oss för personer som på frivillig basis valde att ställa upp. Vi skickade ett mail (se bilaga 1) till förskolans rektor med en förfrågan om vi kunde få intervjua fyra pedagoger som frivilligt väljer att ställa upp. Vi valde att göra undersökningen på en del av arbetsgruppen, en urvalsundersökning, då deras tid var begränsad. Att använda sig av en kvalitativ metod med halvstrukturerade intervjuer är tidskrävande då en djupare granskning krävs för att hitta mönster i respondenternas svar (Stukát, 2005). För att arbetet inte skulle bli ytligt på grund av tidsbrist valde vi ett mindre antal personer som skulle ingå i undersökningen, därav fyra deltagare. Sedan fick vi ett svar med fyra namn från förskolans rektor, till dessa skickade vi ett mail till med förslag på dagar som skulle passa oss att genomföra intervjuerna på. Det dröjde ett par veckor innan vi fick svar om vilka tider som passade respondenterna.

Vi använder oss av fingerade namn då vi skriver om våra respondenter, dels för att kunna skilja dem åt och dels för att deras riktiga namn inte ska användas.

Vår första respondent, Klara 37 år, är barnskötare sedan 18 år, men går nu och vidareutbildar sig till förskollärare på distans. Klara har tidigare arbetat som långtidsvikarie på flera olika förskolor som inte är Reggio Emiliainspirerade men med uppehåll vid barnledighet samt studier. Den första kontakten med denna filosofi fick hon genom att de egna barnen började på en Reggio Emiliainspirerad förskola. Hon blev nyfiken och intresserad av filosofin efter detta första möte och när sen en tjänst på denna förskola blev tillgänglig sökte hon den.

Den andra respondenten, Emma 25 år, är nyutbildad förskollärare sedan tre år tillbaka och började direkt på denna förskola, vilket gör att hennes tidigare erfarenheter baseras på verksamhetsförlagd utbildning samt högskoleförlagd utbildning. Hennes erfarenheter kring filosofin var endast de hon fått från sin utbildning, men nyfikenheten och en ledig tjänst gjorde att hon sökte sig till denna förskola.

Vår tredje respondent, Sofia 35 år, blev färdig förskollärare 1995 och har sedan dess till största delen arbetat på en och samma förskola som inte är Reggio Emiliainspirerad. Sofia sökte sig till den Reggio Emiliainspirerade förskolan för att få en förändring.

Den fjärde och sista respondenten, Eva 41 år, är fritidspedagog sedan 20 år. Hon har tidigare arbetat i 17 år på fritidshem och i tre år inom förskolan. Anledningen till att Eva började arbeta inom förskolan var att hon blev omplacerad och blev då tillfrågad om en tjänst på denna förskola. Efter att ha tagit reda på vad Reggio Emiliafilosofin innebär samt en växande nyfikenhet på filosofin valde hon att tacka ja och på den vägen kom Eva i kontakt med filosofin.

Samtliga respondenter sökte sig till den Reggio Emiliainspirerade förskolan för att de kände sig lockade av denna filosofi samt att de ville vara med att starta upp något från grunden där de kunde bilda en gemensam barnsyn i arbetslaget.

Genomförande

Vid intervjutillfällena använde vi oss av en diktafon, som vi lånade från förskolan, för att få precisa formuleringar vid sammanställningen och analysen av datan. Första, andra och fjärde intervjutillfället ägde rum på en förmiddag under respondenternas planeringstid. Vi fick tillgång till rektorns rum där vi kunde sitta ostört vid ett bord. Intervjuerna inleddes med neutrala frågor innehållande bakgrund om respondenternas tidigare yrkesår, dels för att få en avslappnad början och dels för att få en bakgrund av respondenten. Intervjuerna kändes avslappnade. Det märktes att första respondenten var

intresserad av vårt arbete och gärna ville svara på våra frågor, respondenten ställde även själv en del frågor om vårt arbete och vår utbildning. Vid alla tre intervjuerna ställdes våra frågor inte i någon särskild ordning, vi tog dem i den ordningen som passade bäst utifrån samtalets gång. Sedan föll det sig så att även en del frågor blev besvarade utan att vi behövde ställa dem. Vid första intervjun gick respondenten, vid två tillfällen, iväg för att hämta material som kunde understryka svaret på frågan. Vid dessa avbrott fick vi själva en möjlighet att reflektera över den delen av intervjun som fortlöpt samt diskutera om det var någon fråga som vi ville lägga till eller förtydliga, vilket vi inte behövde. Under andra intervjun skedde endast ett avbrott då rektorn kom in för att hämta några dokument. Fjärde intervjun skedde utan avbrott. Avslutningsvis gavs det möjlighet för respondenterna att själva komma med tillägg eller kommentarer. Intervjuerna tog ungefär en timma vardera.

Den tredje intervjun ägde rum på eftermiddagen under respondentens planeringstid. Även vid detta tillfälle fick vi tillgång till rektorns rum där vi kunde vara ostörda. Intervjun inleddes som ovan nämnda med neutrala öppningsfrågor gällande respondentens tidigare arbete samt utbildning. Likaså denna intervju kändes avslappnad. Intervjun fortlöpte likt de ovan nämnda bland annat med att våra frågor inte ställdes i någon särskild ordning, utan de baserades på hur samtalet fortlöpte. Till skillnad från de två första intervjutillfällena skedde det vid denna intervju inga avbrott. Även denna intervju tog ungefär en timma.

De kritiska aspekterna med våra intervjuer var att respondenterna ansåg att det var svårt att sätta ord på sin egen förändring då det handlar om dolda kunskaper då deras egen förändring inte är något som de går och reflekterar över till vardags. Vi valde att inte skicka frågorna till respondenterna innan intervjun för att de inte skulle påverkas av varandra, då vi ville få individuella svar. Dock skickade vi en beskrivning av vad vår studie handlar om så att de skulle få en liten bild av vad intervjun kunde komma att handla om. Sedan var en av våra respondenter nyutbildad utan tidigare yrkeserfarenhet vilket gjorde att hon inte kunde besvara våra frågor på samma sätt som de andra respondenterna. Detta blev då en kritisk aspekt då hon grundar sina svar på erfarenheter från högskoleförlagd utbildning samt verksamhetsförlagd utbildning.

Analys

Vi har analyserat det inspelade materialet genom att vi har lyssnat av två intervjuer var och renskrivit dem ordagrant på dator. Sedan skrev vi ut intervjuerna i var sin färg så att vi lättare skulle kunna skilja dem åt. Vi kände att det var viktigt att läsa igenom materialet flera gånger så att vi blev pålästa med vad de egentligen säger. För att kunna urskilja mönster samt kategorisera svaren lade vi ut allt material på golvet och strök under likheter i texterna. *Vad betyder detta? Vad säger datan?* Understrykningarna i de utskrivna texterna markerade vi sedan i datatexterna för att kunna sammanställa allt i ett och samma dokument. På så sätt blev det lättare att på ett mer överskådligt sätt sätta

fingeret på vad som skulle bli vårt resultat. För att inte missa något i dokumenten om vad respondenterna hade sagt om ett specifikt område använde vi oss också av funktionen *sök och ersätt* i Wordprogrammet. Om vi skulle undersöka barnsynen så sökte vi på ordet barnsyn och kunde på så sätt få fram de stycken som behandlade detta område. Sedan gick vi igenom alla texter på nytt för att vara på den säkra sidan med att vi inte missat något eller om vi kanske upptäckte något nytt. På detta sätt identifierades fem olika kategorier där respondenterna har förändrats. Kategorierna är: Ett förändrat samarbete i arbetslaget, Barnsynen är nu gemensam, Pedagogernas sätt att arbeta med pedagogisk dokumentation har förändrats, Projektarbetet styrs nu av barnen och Sättet att se på miljön är förändrat. Dessa har vi sammanställt under var sin rubrik i resultatet för att tydliggöra de olika kategorierna.

Forskningsetik

Vid intervjutillfällena anser både Patel och Davidson (2003) samt Stukát (2005) att det är av stor vikt att tänka på anonymitet och konfidentialitet. Skillnaden mellan dessa två begrepp är att anonymitet innebär omöjlig identifiering av deltagaren medan konfidentialitet innebär att undersökarna av studien vet vem den medverkande är men att den informationen endast är till för dem som utför studien. Innan intervjun tar sin början är det viktigt för de deltagande att klargöra syftet med frågestunden. Även hur deras svar och deltagande kommer att användas, om det är konfidentiellt eller inte. Patel och Davidson (2003) och Stukát (2005) belyser vikten hur den insamlade datan kommer att behandlas redan innan frågorna ställs. Respondenterna fick i vårt utsända mail information om att deras svar kommer att behandlas konfidentiellt i studien. Vi har även valt att använda oss av ett fingerat namn på förskolan, dels för att det blir lättare att kunna benämna den med ett namn samt att läsaren förstår att det är denna specifika förskola vi syftar på. Namnet vi har valt är *Regnbågen*.

Enligt Vetenskapsrådet (2007) finns det fyra huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet, inom forskningsetiken med huvudsyftet att skydda individens integritet. I förfrågan om deltagandet upplystes det om studiens syfte samt hur insamlandet av datan kommer att hanteras för att uppnå full tillförlitlighet och genuina svar, vilket vi anser svarar mot det så kallade informationskravet. Det informerades även om att det färdiga materialet kommer att publiceras i en databas på Internet. Samtyckeskravet uppfylls då det framhölls att deltagandet är frivilligt samt att deltagarna har rätt att avsluta sin medverkan när de vill under studiens gång. Vid förfrågan om deltagandet upplystes det även om att det som framkommer under intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt, vilket uppfyller det så kallade konfidentialitetskravet. Nyttjandekravet uppfylls då det bara är vi själva som kommer att ta del av det insamlade materialet.

Trovärdighet

Bell (2006) menar att tillförlitlighet beskriver i vilken utsträckning ett tillvägagångssätt kan ge samma resultat vid olika tillfällen. Vid frågor om åsikter finns det många faktorer som kan påverka svaret, respondenten kan exempelvis nyligen ha läst en artikel eller varit med om en händelse som påverkar hans/hennes svar. Enligt Stukát (2005) kan bland annat feltolkningar och felskrivningar av frågor och svar orsaka brister i tillförlitligheten vid bearbetningen av intervju svaren. Intervju som metod ger större möjligheter att uppfatta om någon respondent missuppfattat någon fråga än vid enkäter som insamlingsmetod. Intervjuer ger möjligheter att fritt prata om sina uppfattningar. För att förstärka studiens trovärdighet bör intervjuerna spelas in, då det ger tillgång till både respondenternas och våra precisa formuleringar vid sammanställningen och analysen av datan.

Stukát (2005) åsyftar att validitet står för hur bra ett mätinstrument mäter det som avses att mätas, det vill säga om exempelvis intervjufrågorna svarar mot syftet. Några faktorer som kan minska validiteten är om frågorna täcker mer eller mindre än vad studien syftar till samt att människor inte alltid svarar sanningsenligt. Det kan exempelvis vara så att respondenten ger det svar som han/hon tror att intervjuaren vill höra.

Arbetsfördelning

Arbetet har vi genomfört gemensamt till största del. Litteraturen har vi delat upp mellan oss och fört anteckningar om, som vi sedan gemensamt har sammanställt till den slutgiltiga texten. De fyra intervjuerna genomförde vi tillsammans och vi turades om att ställa frågor. Intervjuerna delade vi sedan upp mellan oss där vi lyssnade igenom och skrev rent två vardera. Resultatet samt diskussionen har vi analyserat fram tillsammans. Den största tiden har vi suttit tillsammans och skrivit, även om vi har använt oss av var sin dator, för att kunna delge och rådfråga varandra vid behov.

Resultat

Syftet med studien är att ta reda på hur pedagoger upplever sin förändring i sin yrkesutövning efter att ha börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. Vi har delat upp resultatet under fem huvudområden, vilka presenteras under följande rubriker: Ett förändrat samarbete i arbetslaget, Barnsynen är nu gemensam, Pedagogernas sätt att arbeta med pedagogisk dokumentation har förändrats, Projektarbetet styrs nu av barnen och Sättet att se på miljön är förändrat. Samtliga områden presenteras här nedan. Avslutningsvis följer en resultatsammanfattning.

Ett förändrat samarbete i arbetslaget

Samarbetet i arbetslaget är av stor vikt då ”man lär av varandra hela tiden” (Emma) och utvecklas i arbetet med kollegorna. Pedagogerna utbyter ständigt idéer med varandra.

Jag jobbar i ett arbetslag där man är mycket trygga med varandra och jag känner mig trygg med att fråga och diskutera. Emma

Samtliga respondenter menar att de känner en trygghet i att ifrågasätta sig själva och varandra i arbetslaget. Att kunna stötta sig på varandra ger dem en skön känsla, att inte behöva kunna allt själv utan att även kunna se de andra pedagogerna som ett komplement.

Vi har kommit väldigt långt i ärligheten mot varandra. Sofia

Här har man en sådan öppen dialog att man liksom halli hallå vad gjorde du? Varför sa du så för? Hur tänkte du nu? Klara

Samtliga känner att de har ett bättre stöd nu i sina arbetskamrater då de har en gemensam syn på barnen, vilket de inte känner sig ha haft på tidigare arbetsplatser. Även om de har en gemensam syn i arbetslaget säger de sig kunna se varandras olikheter och dra nytta av dem.

Vi är ju olika, vi gör på olika sätt, annars vore det väldigt tråkigt.
Klara

På Regnbågen roterar en del av personalen tillsammans med barnen när det är dags för barnen att byta avdelning. När det bildas nya konstellationer av personalgrupper lär sig personalen hela tiden av de andra pedagogerna.

Varje gång vi skiftar så ska man ju få tid till att sätta sig ner och verkligen stöta och blöta, Vad tycker vi? Vad tycker du om det här? Hur blir du i en sådan situation, mer allmänt. För då har man hälften vunnit, då blir det inte en massa intriger, tankar å strul om varför och onödig energi och så slipper går åt till dessa saker senare. Eva

En stor skillnad från pedagogernas tidigare arbetsplatser är att Regnbågens alla avdelningar ser sig som ett *storarbetslag* där ”alla barnen tillhör hela huset” (Klara).

Av materialet framkommer det att samtliga respondenter har förändrats i sitt sätt att samarbeta i arbetslaget. De vågar ifrågasätta varandra nu då de känner en säkerhet i att alla har samma syn på barnen och verksamheten. Detta samarbete har fått dem att inse vad de saknade på sina tidigare arbetsplatser, det vill säga ett gott och tryggt samarbete med ett självförtroende i att ifrågasätta arbetskamraters idéer och tillvägagångssätt. Tidigare var samarbetet mer inriktat på arbetet med barnen till skillnad från nu då de även samarbetar genom att utforma en gemensam syn, de vet idag var alla står i sina värderingar och handlingar. Som Eva påpekade värdesätter de på Regnbågen att varje nytt arbetslag får tid till att diskutera sina tankar och värdegrunden efter varje rotation.

Barnsynen är nu gemensam

Förskolan Regnbågen grundar sin barnsyn utifrån fyra ledord – trygghet, respekt, delaktighet och utforskande. Pedagogerna ser varje barn som rikt och kompetent och litar på barnets egen förmåga. De är lyhörda inför barnens behov och intressen och har ett tillåtande förhållningssätt. Miljön är tillåtande och utmanande med en mångfald av stimulerande material, där barnen får tid till att utforska och upptäcka. De vill uppmuntra barnens nyfikenhet och hålla liv i deras frågor och hypoteser. Barnen ska få möta närvarande och engagerade pedagoger, som är medforskare tillsammans med dem. Miljön organiseras till att skapa möten, där barn lär av varandra (förskolans rektor).

Samtliga respondenter menar att de har haft samma barnsyn tidigare som nu. Den enda skillnaden är att de nu har en gemensam barnsyn i arbetslaget, vilket de inte upplevde sig ha tidigare. Tidigare hade alla i arbetslaget sin egen syn, vilket inte diskuterades närmare med arbetslaget.

... den frustrationen har jag burit med mig i ryggsäcken mycket att man inte har kunnat enas på förskolan om en gemensam barnsyn och hur vi ska nå fram. Sofia

Även om de anser sig ha samma barnsyn fortfarande så var respondenterna inte medvetna om att deras barnsyn är Reggio Emiliainspirerad förrän de på ett eller annat sätt kom i kontakt med Reggio Emiliafilosofin.

Det här är ju kanonbra, så här vill jag jobba! Det är ju samma som jag känner och tycker. Klara (om Reggio Emiliafilosofin)

Respondenterna känner att en gemensam barnsyn ger en gemensam grund, därför har arbetslaget utformat en gemensam barnsyn för deras förskola. Denna barnsyn ska ses som ett levande dokument, vilket innebär att det ständigt är under utveckling.

... och det är jättelätt att sitta och säga att vi ska ha en barnsyn där vi utgår från barnen, det är ju jättelätt att säga, men hur gör vi då?[...] Det får man ju hela tiden diskutera. Sofia

... det kommer man aldrig ifrån, man är ju olika. Även om vi har samma barnsyn, så är ju ändå jag, jag. Alltså när jag går ut i hallen och möter barn med föräldrar, alltså jag gör det ju på mitt sätt, medan nästa gör det på sitt sätt, men tanken med det vi gör är ju ändå samma, fast vi gör det på olika sätt. Eva

Vi har gjort en barnsyn gemensamt som vi försöker förverkliga och som vi verkligen har satt egna ord på... det ska vara ett levande dokument. Emma

De har med egna ord skapat en barnsyn med utgångspunkt från Reggio Emiliias barnsyn. Förskolan är Reggio Emiliainspirerad, men de har anpassat filosofin till just den här förskolan och gjort den till sin. Det är viktigt att se till det kompetenta barnet, lyssna på dem och tro på att de kan, vilket de har hämtat från Reggio Emiliafilosofin.

Grunden är ju det som står i Lpfö 98, sedan är det hur vi väljer att jobba med det. Klara

Respondenterna ser en fördel i att ha en gemensam grund att stå på, Reggio Emiliafilosofin samt Lpfö 98. Den gemensamma grunden samt att de har läst samma kurser om Reggio Emilia, underlättade då de utformade sin gemensamma barnsyn.

Alla sökte sig hit för att vi tycker så här och vi har det här, vi har ett förhållningssätt till barn som är likvärdig och vi har en barnsyn som vi ser som vi vill ha här. Klara

De känner en trygghet i att hela huset har samma filosofi och ett likvärdigt förhållningssätt i arbetslaget, vilket de anser saknades på deras tidigare arbetsplatser. Förändringen här är inte barnsynen, förändringen är att alla i arbetslaget har samma syn samt att den diskuteras och är under ständig utveckling, vilket samtliga respondenter anser sig ha saknat tidigare.

Pedagogernas sätt att arbeta med pedagogisk dokumentation har förändrats

Pedagogisk dokumentation har funnits med i deras tidigare arbetslivserfarenheter men inte på samma sätt som nu, det har gett dem ett annat perspektiv. Skillnaden anser de är att det är mer organiserat än tidigare, där både personal och barn är mer involverat i hela processen. De är mer medvetna om varför de dokumenterar och till vem de dokumenterar. De vill att de ska finnas en tanke bakom den och inte bara spegla barnens år på förskolan, dokumentationen sker under hela resans gång. ”Man ska spegla barnet” (Emma), vilket är svårigheten i det här sättet att arbeta med pedagogisk dokumentation. Tidigare var de inte helt på det klara med just varför och för vem de dokumenterade. Dokumentationen blev mer som ett fotoalbum på barnen eller en pärm med barnens teckningar. Samtliga anser att den pedagogiska biten saknades, vad barnen har lärt sig och hur de har utvecklats. Den pedagogiska dokumentationen ska ge en helhetssyn och visa på barnen där de befinner sig nu, det de själva intresserar sig för. Är den riktad till barnen ligger fokuset mer på bilder och om det är föräldrarna eller pedagogerna själva som är intressegruppen blir det mer text. I den pedagogiska dokumentationen följs hela processen, för att synliggöra utvecklingen. Det är ett levande material och inte bara ett dokument som tar slut när det sätts upp för åskådning på väggen utan förs med tillbaka genom att processen diskuteras bland pedagogerna på deras reflektionstid.

Dokumentation leder till reflektion som i sin tur leder till utveckling. Reflektionen sker i grupp, både mellan pedagoger till pedagoger och även tillsammans med barnen eller föräldrarna. ”Det fanns inte där jag jobbade förut, där hade vi inget av den gemensamma reflektionen, men där las heller inte vikten vid det, det var inte så” (Klara). Tidigare skedde reflektionen enskilt men nu har de insett att reflektion måste ske i grupp för att bli en reflektion.

Man kan ju sitta och tänka naturligtvis för sig själv men någon reflektion blir det inte förrän jag har någon att bolla med och får olika tankar. Sofia

Att reflektera i grupp tar mycket tid, både från barngruppen och i arbetslaget. Dokumentationen på Regnbågen är en omfattande sak, det vill säga att de lägger ner mycket tid och energi på det, samtidigt som det inte får gå till överdrift enligt samtliga respondenter.

Hur mycket ska man göra? Det är ju så att det tar tid från barn att göra det. Eva

Samtidigt som de ser ett hinder i processen anser de ändå att det positiva överväger då de menar att det ger barnen mycket. Den pedagogiska dokumentationen ska fånga barnen där de är och vad de tycker är glädjefullt, alla gör inte samma sak och hysterin på dokumentationen försvinner. Tidigare hade pedagogerna ett upplägg för vad som skulle dokumenteras, exempelvis att alla barn skulle måla en gubbe varje månad och skriva sitt namn under, vare sig de ville eller inte. Detta kunde leda till stress över att alla barn skulle hinna samma sak innan en viss tid.

Projektarbetet styrs nu av barnen

Att arbeta i projektarbetsform i den bemärkelse som pedagogerna på Regnbågen gör nu är nytt för alla. Tidigare planerade pedagogerna utifrån ett valt projekt där de hade färdiga uppgifter till barnen att göra som passade in på det valda projektet. Då var det "kanske lite mer uppstyrt," som Emma uttrycker det. Om de exempelvis arbetade med ett projekt om hösten så valde pedagogen själv ut vad barnen skulle måla, pyssla och leka. Barnen fick inte välja själva vad de ville arbeta med. Självklart kunde barnens intresse ligga till grund för valet av projekt, som exempelvis dinosaurier, men det var pedagogen själv som valde aktiviteter och planerade arbetet utifrån det. Nu är det "barnen som styr. Vi kollar in dem först och observerar [...] vad är den här gruppen intresserad av, hur kan vi jobba vidare med det. Så tar vi och intervjuar dem och frågar lite, och så får man se då" (Klara), vilket innebär att projektarbetet utgår ifrån barnens intresse samt vad de fascinerar av.

Det är viktigt att vi är med barnen. Eva (om hur de tar reda på vad barnen intresseras av)

Genom observationer och intervjuer ser pedagogerna vad som intresserar barnen och utefter det påbörjas ett projekt. Pedagogerna gör ingen färdig planering utan de fångar barnen här och nu och har endast en handledande roll. Genom att ställa frågor tar de reda på vad barnen är intresserade av och genom tankeväckande följdfrågor hjälps barnen framåt. Barnen får inga givna svar, de ska själva komma fram till en lösning. Det enda som de kan ha planerat i förväg är vilket material som barnen kan tänkas vilja använda sig av så att det finns lättillgängligt. Respondenterna har lärt sig att vara mer lyhörda mot barnen samt se det kompetenta barnet och tro på att de faktiskt kan. Det är viktigt "att släppa kontrollen som vuxen och våga ge sig hän och bara följa barnen och inspireras av barnen" (Eva).

Att involvera föräldrarna anser de är viktigt i processen. Genom en dokumentationsvägg, där projektet beskrivs samt dess syfte och mål synliggörs, delges föräldrarna.

Och sen när föräldrarna hämtar på eftermiddagen så blir de genast liksom delgivna där då. Sofia

Förändringen här är att föräldrarna kan komma med synpunkter och idéer eller bidra med material, vilket respondenterna inte har upplevt tidigare. Ett projekt avslutas aldrig helt utan när barnen intresserar sig kring ett annat ser de till att material från det föregående projektet finns kvar i miljön.

Av materialet framkommer det att arbetet i projektform har förändrats på det sättet att det nu mer är barnen som till största del styr, både valet av område samt tillvägagångssätt. Pedagogerna har en mer handledande roll där de tillsammans med barnen planerar projektet. Tidigare var målen klara på förhand, vilket de inte är nu, nu ser pedagogerna i efterhand vad som har uppnåtts genom projektet. En annan förändring är även föräldrarnas nu större engagemang och bidrag till projektet.

Sättet att se på miljön är förändrat

Miljön är ständigt i förändring utifrån barnen genom att den anpassas efter deras intressen. Huset som från grunden är inspirerat av Reggio Emiliafilosofin anser samtliga ger andra möjligheter.

Vi har ju en miljö som är helt otrolig egentligen när man tänker efter. Emma

Enligt samtliga respondenter är allt material placerat i barnhöjd och alla möbler är anpassade till barnen. Som Klara uttrycker det: "Vi har anpassat oss, miljön är anpassad till barnen", vilket bidrar till att barnen inte behöver be pedagogerna om hjälp för att plocka fram material samt att pedagogerna kommer ner på barnens nivå i och med att möblerna är i barnens höjd och storlek. Samtliga respondenter anser att det blir mer naturligt för pedagogerna att vara med barnen när de kommer ner på deras nivå och ser vad de egentligen gör. Varje avdelning är åldersindelad för att miljön på bästa sätt ska kunna organiseras för att erbjuda olika utmaningar som passar just den åldersgruppen, genom att både möbler och material anpassas.

Jag hoppas att vi ger dem en så pass utmanande miljö och material att de blir drivna i sitt kunskapssökande. Emma

Till skillnad från vad respondenterna var vana vid på tidigare arbetsplatser så erbjuds barnen nu inte en massa leksaker utan barnen får i stället tillgång till *mer* kreativa material som exempelvis byggmaterial, klossar, lera, pärlor och målarfärger, vilka barnen själva får plocka med och använda som de vill. Mycket av materialet är återvinningsmaterial, som exempelvis kartonger och toalettrullar, naturmaterial och material i olika färger och former, exempel glaskulor och plexiglas. Materialet ska med fördel ha flera användningsområden eller inte vara förutsägbart, barnen ska med en gång inte veta vad det är till för eller skapa eget material med hjälp av det.

Vi försöker jobba mycket med det här materialet som kan användas till mycket eller som inte är förutsägbart. Emma

På förskolan finns det tre ateljéer där barnen kan ha skapande verksamhet med ett stort utbud av material samt stafflier.

Miljön ses som den tredje pedagogen, men som pedagog är det ”viktigt att man inte bara lutar sig tillbaka på miljön utan att man hela tiden utvecklar den” (Emma). Respondenterna anser att möjligheterna med miljön ska ses i stället för hindren. Som Sofia förtydligar det:

Förr såg man barnen som ett problem istället för att inse att det är miljön det är fel på. Sofia

Ett exempel på detta kan vara långa korridorer som lockar barnen till spring, även om tanken med dem från början inte var att barnen ska springa där. Därför är miljön på Regnbågen öppen och ljus, utan långa korridorer. Pedagogerna försöker utnyttja rum i rummen.

Vi försöker ha många klara platser så barnen vet vad rummet ska användas till. Eva

Det är viktigt att visa barnen vad som görs var, men självklart har rummen inte bara ett användningsområde. Tanken är att barnen inte ska springa omkring eller flytta runt sakerna.

För oss är det självklart men det är inte självklart för barn. Att man blir jättetydlig med att här har vi det här. Annars har man grejer precis över allt. Eva

Att se miljön som den tredje pedagogen är avgörande för att de ska kunna arbeta på det sätt som de gör. Att de har den miljö som de faktiskt har ger dem helt andra förutsättningar och möjligheter än vad respondenterna kände att de hade tidigare i sina arbetslivserfarenheter. Den största möjligheten är att miljön är skapad efter ändamålet samt att de själva har fått vara med att påverka dess utformning, både inne och ute.

Regnbågen har många studiebesök från bland annat andra förskolor. Även om det tar mycket tid så ser respondenterna positivt på studiebesöken. Under studiebesöken ges möjligheten till att se verksamheten med nya ögon, ”jag ställs inför frågor som utvecklar mig då jag får tänka till” (Eva). Utifrån detta nya perspektiv och med nya tankar kan pedagogerna ändra om i miljön på bästa sätt.

Det kan ju jag känna i det här huset att det finns ju jättemånga brister som man i början inte såg, men när man väl är här i så känner man att så skulle man ha gjort. [...] Så jag brukar säga det till arkitekten när han kommer ibland, hur har du tänkt här? Eva

Respondenterna har även själva varit runt på en del studiebesök för att se hur andra Reggio Emiliainspirerade förskolor har gjort med sin miljö.

När man är ute och ser mycket studiebesök och så förstår man vilken otroligt fin förskola man har att jobba i. Emma

Av materialet framkommer det att pedagogernas sätt att se på miljön är förändrat. Nu ser de miljön som en tillgång, en tredje pedagog, som kan underlätta både för pedagogernas arbete samt barnens kunskapsinhämtning. Utformningen av miljön är också förändrad då den nu är anpassad efter barnen samt materialet som är mer kreativt än tidigare (se ovan). Tidigare var miljön utformad på ett mer *traditionellt vis* och pedagogerna reflekterade inte över miljöns inverkan på arbetet. Möblerna var då i vanlig storlek, det vill säga i vuxenhöjd, och barnen tvingades många gånger att be om hjälp för att kunna plocka ner material från hyllor. Samtliga respondenter ser fördelar med att miljön är anpassad efter barnen då de kommer ner på barnens nivå på ett mer naturligt sätt och även att barnen klarar sig mer på egen hand och inbjuds att pröva själva.

Resultatsammanfattning

Respondenterna uttrycker att de har förändrats i sin yrkesutövning på flera olika sätt. De nämner att de nu mer känner ett större stöd och en annan samhörighet i arbetslaget då de har en gemensam grund att stå på, det vill säga Reggio Emiliafilosofin och förskolans gemensamma barnsyn. De tvekar inte inför att fråga varandra eller att be om hjälp. Att de har en gemensam barnsyn är en annan förändring som de endast ser positivt på. Alla i arbetslaget bemöter barnen och föräldrarna med samma tanke, men var och en gör det på sitt eget sätt. Respondenterna känner en trygghet i att förskolan har samma filosofi, vilket de har saknat på andra förskolor. En annan förändring i respondenternas yrkesutövning är arbetet med pedagogisk dokumentation. Tidigare dokumenterade de mest barnens tid på förskolan medan dokumentationen numer istället handlar om att synliggöra barnens läroprocesser, för både sig själva, barnen och föräldrarna. De är nu mer medvetna om varför de dokumenterar, på vilket sätt de ska dokumentera samt för vem/vilka de dokumenterar. Den pedagogiska dokumentationen reflekteras gemensamt

och bidrar till utveckling och förbättring av verksamheten. Arbetet i projektform på det sättet som de gör nu är också nytt. Tidigare planerade pedagogerna verksamheten, men nu är det barnens intresse som styr. Respondenterna menar att de observerar barnen för att få reda på vad som intresserar dem just nu och utifrån det skapas ett projekt. Tidigare var de styrda av på förhand givna mål medan de idag utvärderar arbetet allt eftersom för att se vad barnen och de själva har lärt sig under projektet. Pedagogerna har endast en handledande roll och följer barnen samt inspireras av dem. Barnen ska ges möjlighet att själva pröva sig fram. För att öka barnens självständighet är miljön tillåtande då den är anpassad för barnen med möbler i barnens höjd och storlek. Miljön ses som den tredje pedagogen, men pedagogerna kan för den skull inte luta sig tillbaka på den utan den måste ständigt vara under förändring för att passa de barn som de har framför sig just nu. Respondenterna ser nu mer vikten av miljöns utformning, vilket de inte reflekterade över tidigare. Det är först nu när de befinner sig i denna miljö som de förstår vad de gick miste om tidigare. Att ha och att själv gå på studiebesök är utvecklande för verksamheten.

Diskussion

Denna del innehåller resultatdiskussion, metoddiskussion, avslutande reflektioner samt vad vi har funnit som intressant vidare forskning.

Resultatdiskussion

Syftet med studien är att ta reda på hur pedagoger upplever sin förändring i sin yrkesutövning efter att ha börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. Pedagogerna uppger att de har förändrats i sin yrkesutövning och nedan diskuterar vi kring det vi har redovisat i resultatet samt sätter detta i relation till litteraturen samt våra egna reflektioner.

En filosofi i ständig utveckling

Reggio Emiliafilosofin har funnits i Sverige sedan tidigt 80-tal, men det är först på senare år som vi har märkt att flertalet förskolor har anammat denna filosofi. Några förskolor har valt att inspirera vissa delar av verksamheten medan andra har valt att inspireras fullt ut. Förskolan Regnbågen har valt att inspireras fullt ut och är från grunden uppbyggd efter Reggio Emiliafilosofin. De har anpassat filosofin och gjort den till sin och byggt upp allt utifrån just den här förskolans läge och förutsättningar. Malaguzzi menade att hans filosofi ska anpassas till det aktuella sammanhanget då den ständigt behöver utvecklas (Wallin, 1996).

Trots att våra respondenter har olika bakgrunder och erfarenheter från tidigare arbetsliv så ger de en likvärdig bild av hur de har förändrats och utvecklats i sin yrkesutövning efter uppstart av förskolan Regnbågen. Vi kan urskilja att de på något sätt har utvecklat en gemensam syn. Kanske beror likvärdigheten i att de har gått samma Reggio Emiliakurser eller så beror det på att de har skapat en gemensam barnsyn för deras förskola, eller så kan det vara en blandning av båda delar. Brulin och Emriksson (2005) menar att personalen inom de Reggio Emiliainspirerade förskolorna i Sverige ofta har likvärdig högskoleutbildning medan de i staden Reggio Emilia vill komma åt olika kompetenser inom arbetslaget. Vi kan se både för- och nackdelar med att pedagogerna har likvärdig utbildning. Fördelarna är att de har en gemensam grund att stå på då de har gått samma högskolekurser samt att de har en yrkesutbildning. Nackdelarna kan vara att pedagogerna är *stöpta i samma form*, vilket kan medföra att de kan ha svårt att se kritiskt på verksamheten och dess utveckling samt att individernas olikheter inte

tillvaratas. De som arbetar på Regnbågen har sökt sig dit för att de själva vill arbeta på detta sätt. Många har känt en frustration över sina tidigare arbetsplatser, att personalen inte har samma barnsyn samt samma mål för verksamheten. Genom att de har börjat arbeta på Regnbågen känner de att de äntligen har hittat rätt.

Samarbete leder till utveckling

Resultatet visar på att det är viktigt med en bra sammanhållning i arbetslaget där pedagogerna kan få stöd av varandra. Samarbetet med kollegor bidrar till utveckling då pedagogerna lär av varandra. Om pedagoger känner tryggheten i arbetslaget vågar de rådfråga varandra eller ifrågasätta varandra. Vi anser att det är utvecklande med ett ifrågasättande arbetssätt då pedagogerna kan bli tvungna att sätta ord på sina tankar och handlingar. Det är en styrka att kunna ifrågasätta sig själv och andra. Wallin (1996) menar att reflektion i form av ord befäster kunskapen. På Regnbågen pågår en ständig öppen dialog mellan kollegorna och de reflekterar ofta kring varför de tänker eller handlar på ett visst sätt. Gedin och Sjöblom (1995) menar att det är viktigt att pedagogerna har ett gemensamt synsätt och gemensamma värderingar. Att arbetslaget på Regnbågen har en gemensam barnsyn medför att de känner ett bättre stöd från sina kollegor, vilket respondenterna säger sig ha saknat på tidigare arbetsplatser. Vi funderar över om anledningen till att de inte skapade en gemensam barnsyn tidigare kan bero på att deras syn skilde sig åt på många sätt i arbetslaget. Att skapa en gemensam syn var inget som de funderade över tidigare, då det inte lyftes fram. Det är först nu som de kan se värdet i att ha en samsyn när de har en.

Samtidigt som de har en samsyn kan de se varandras olikheter och dra nytta av dem. Alla är olika och gör på olika sätt, även om det bakomliggande syftet är det samma. Att ha ett nära samarbete och dra nytta av varandra är något som även Barsotti (2004) belyser. Vi anser att deras sätt att se all personal som ett *storarbetslag* är bra då förskolan är en arbetsplats där alla avdelningar ligger under samma tak. Arbetet blir lättare om alla är insatta i varandras arbete.

En gemensam syn på det kompetenta barnet

På förskolan Regnbågen har pedagogerna genom diskussion nu skapat en gemensam barnsyn som de försöker förverkliga. Denna syn utvecklas ständigt och ses som ett levande dokument. Barsotti (2004) anser att pedagogerna ska utgå från de barn som de har framför sig just nu eftersom barngrupperna ständigt förändras och byts ut. Vi instämmer med författaren att förändring utefter barngruppen är viktigt samt att det är bra att verksamheten utvecklas och förändras allt eftersom pedagogerna får nya kunskaper och idéer. Barnen ska ses som kompetenta och pedagogerna ska visa tillit till barnen och tro på att de faktiskt kan, vilket pedagogerna på Regnbågen säger sig göra. Wallin (1996) belyser att inom Reggio Emilia finns det tre pedagoger, vilka är pedagogerna, barnen och miljön. Genom att barnen ses som en pedagog får de vuxna en helhetssyn på barnet, att de inte är hjälplösa individer utan att de faktiskt kan. Barsotti

(2004) benämner denna barnsyn som synen på det rika barnet, vilket innebär att de ses som kompetenta med en egen lust att lära och utvecklas.

Studien visar på att pedagogerna mer eller mindre anser sig ha samma barnsyn nu som tidigare, men att de inte har varit medvetna om att deras syn är Reggio Emiliainspirerad. Vi ställer oss frågande till detta med att deras barnsyn inte skulle ha förändrats då människor ständigt förändras och påverkas av varandra. Respondenterna uttryckte sig på liknande sätt om sin barnsyn, vilket får oss att fundera över om alla som arbetar på Regnbågen av en ren slump hade samma barnsyn från innan. Eller kanske är det så att efter att de har utformat en gemensam syn tror de sig ha haft den samma hela tiden. Att skapa en egen syn, eller i varje fall sätta egna ord på en redan befintlig syn, anser vi kan bidra till att det blir lättare att förstå den och ta den till sig för att kunna tillämpa den i praktiken.

Pedagogisk dokumentation synliggör verksamheten

Pedagogisk dokumentation är en viktig del inom Reggio Emiliafilosofin för att förbättra verksamheten (Barsotti, 2004). Respondenterna säger sig ha arbetat med pedagogisk dokumentation tidigare, men inte på samma sätt som nu. Nu är dokumentationen mer organiserad och pedagogerna är mer medvetna om varför de dokumenterar samt för vem. Wallin (1986) menar att dokumentationen är ett medel för att synliggöra verksamheten, både vad barnen och pedagogerna gör. Respondenterna menar att det är detta som är svårigheten i dokumentationen, att spegla barnet. Vi anser att det är viktigt att pedagogerna är på det klara med vad den pedagogiska dokumentationen ska användas till för att utföra den på bästa sätt. Wallin (1986) lyfter fram att pedagogerna kan ta hjälp av dokumentationen vid utvärdering och reflektion. Vi anser att utvecklingen av arbetsplatsen är av vikt, att stanna upp och reflektera över verksamheten, vilket inte alltid sker kontinuerligt, som vi anser att det borde. Dokumentationen, som sker ständigt, leder till att pedagogerna uppmärksammar sin arbetsplats och genom detta förbättras den fortlöpande. Detta anser vi är en viktig bit av utvecklingen av en arbetsplats.

På förskolan Regnbågen reflekteras det gemensamt och kontinuerligt under arbetets gång. Reflektion är inget som kan göras enskilt, vilket respondenterna har insett efter att de har börjat arbeta Reggio Emiliainspirerat. Vi ställer oss frågande till detta då vi anser att reflektion kan ske både enskilt och i grupp. Som enskild individ kan man reflektera över sina handlingar och tillvägagångssätt, men det kan vara lättare att kritiskt granska detta gemensamt i grupp då andra kan ha en annan syn på saken. Att börja med en enskild reflektion anser vi kan vara att föredra då varje pedagog hinner skapa sig en egen bild vilket kan ge mer underlag till den följande gemensamma reflektionen. Vi anser likt respondenterna att det tar tid att reflektera i grupp, både tid från barnen och pedagogernas eget arbete. Samtidigt som tidsbristen är ett hinder anser vi att det är viktigt att se vad dokumentationen ger. Respondenterna menar att det positiva överväger det negativa då dokumentationen ger verksamheten mycket, vilket vi instämmer i.

Projektbaserat lärande utgår från barnen

Projektarbete arbetas det mycket med inom Reggio Emiliafilosofin (Gedin och Sjöblom, 1995). Syftet med projektarbetet är att barnen själva får en möjlighet att pröva sig fram, se mönster och skapa (Barsotti, 2004). Projektarbete i denna form är nytt för alla på Regnbågen. Tidigare var det pedagogerna som planerade verksamheten och valde vad som skulle arbetas med. Nu kan förslagen komma både från pedagogerna och från barnen, vilket även Barsotti (2004) belyser. Författaren menar att pedagogerna bör hitta något i barnens närhet att undersöka. På förskolan Regnbågen observerar och intervjuar pedagogerna barnen för att ta reda på vad som intresserar dem just nu och utifrån detta påbörjas ett projekt. Projektet utgår ifrån barnen så det enda som pedagogerna har planerat i förväg är vilket material som barnen kan tänkas behöva, så att det finns lättillgängligt. Gedin och Sjöblom (1995) belyser att projektarbete ska skapa ett levande sammanhang, vilket vi anser att det gör då projektet utgår från barnen. Om barnen är intresserade av ämnet blir de även mer motiverade att undersöka, experimentera och skapa. Respondenterna säger att de inte har några mål vid projektarbetet vilket får oss att fundera. Menar de att det enda målet är att utgå från barnens intresse? Nu mer ser pedagogerna det som uppnått först efter avslutat projekt. Är det inte redan för sent då om det visar sig att vägen mot resultatet inte var bra nog? Det går inte att ändra på sitt agerande efteråt utan bara ta upp det till diskussion om vad som skulle kunna förbättras. Hur gör de bättre till nästa gång och går det att göra bättre då det är barnens intresse som styr och det kanske inte utvecklar sig på samma sätt nästa gång?

När miljön är genomtänkt skapas bättre förutsättningar för lärande

Miljön ses som den tredje pedagogen inom Reggio Emiliafilosofin då den ska inspirera, stimulera och utmana barnen i deras tanke och fantasi. Pedagogerna är de som ska skapa miljöer där barnen kan inhämta kunskap, för att göra det är det viktigt att de ser ur barnens perspektiv (Dahlberg och Åsén, 2005). På Regnbågen görs detta genom att pedagogerna observerar barnens lek och intressen för att på så sätt få reda på hur miljön kan förändras för att passa just den barngrupp som de har nu. Regnbågen är från grunden inspirerat av Reggio Emiliafilosofin. Pedagogerna har utformat en miljö som de hoppas utmanar barnen med hjälp av det valda materialet. Materialet är placerat i barnens höjd och alla möbler är anpassade till barnens ålder. Detta menar vi är en bra lösning på att få barnen att bli mer självständiga då de kan plocka fram material själva utan att be om hjälp. Barnen får då en känsla av att de kan själva. Respondenterna anser att pedagogerna kommer ner på barnens nivå på ett naturligt sätt då miljön är anpassad efter barnen. Varje avdelning på Regnbågen är åldersindelad för att miljön ska kunna organiseras för att på bästa sätt stimulera just den åldersgruppen. Wallin (1996) belyser att barn i likvärdig ålder interagerar med varandra, men att det ändå är viktigt att barnen kan mötas mellan avdelningarna för att lära av varandra, vilket de kan på Regnbågen.

Materialet på Regnbågen är mer kreativt än vad respondenterna är vana vid från tidigare erfarenheter. De försöker arbeta med material som kan användas till många olika saker i stället för att bara ha en massa färdigproducerade leksaker. Strong-Wilson och Ellis (2007) anser att materialet ska vara noga utvalt och anordnat av pedagogerna för att locka och utmana barnen till utforskande. På Regnbågen har de tre ateljéer med ett stort utbud av material som barnen kan använda i sin skapande verksamhet. Brulin och Emriksson (2005) beskriver att ateljén ska främja barnens kreativitet och skapande verksamhet då kunskap föds ur människors förundran. Wallin (1996) menar att det valda materialet och rumslösningarna ska hjälpa barnen att skapa förståelse och inte begränsa dem. Det ska vara enkelt att förstå vad varje rum ska användas till samt se dess möjligheter, vilket även respondenterna eftersträvar. Förr upplevde respondenterna att barnen sågs som problemet i stället för miljön då barnen inte använde miljön på det sätt som pedagogerna hade tänkt. För pedagogerna kan det vara en självklarhet vad rummen ska användas till, vilket inte är lika tydligt för barnen. Därför är det av stor vikt att pedagogerna är tydliga med vad varje rum är avsett för. Tydligheten mot barnen anser vi är bra då onödiga konflikter kan undvikas. Vi anser likt respondenterna att möjligheterna ska ses i stället för hindren. För att detta ska kunna genomföras på ett bra sätt är det viktigt att miljön är under ständig utveckling samt anpassas till den nuvarande barngruppen. Sen kan inte miljön på en förskola förändras ideligen efter barnen, de måste ändå kunna känna igen sig och känna tryggheten i den. Att barnen får vara närvarande/delaktiga när möbleringen sker tror vi är av vikt, i alla fall när det gäller otrygga barn i gruppen, så att de vet om förändringarna för en tryggare tid på förskolan.

Att miljön ser ut som den gör på Regnbågen har enligt respondenterna gett dem andra möjligheter och förutsättningar än vad de kände att de hade på tidigare arbetsplatser. Vi anser att det är bra att pedagogerna är uppmärksamma på barnens intressen så att miljön på bästa sätt kan utformas efter dem. Ofta är förskolors miljöer utformade på liknande sätt, med kuddrum, dockvrå, lekhall och matrum, som det alltid har sett ut genom tiderna. Det är först nu som vi har lagt märke till att miljön anpassas efter barnen och deras behov. Vi har erfarenhet av att många förskolor inte är anpassade efter verksamheten, vilket gör att miljön kan bli ett hinder för utvecklingen av verksamheten. Många förskolor är inhysta i radhuslängor eller äldre bostadshus och är inte planerade för den aktuella verksamheten. Miljön borde ses som en mer viktig del då vi anser att den är en viktig del i barnens kunskapsinhämtning. Förskolorna är till för barnen och inte för pedagogerna som arbetar där.

Metoddiskussion

Utifrån vårt syfte att vi vill ta reda på pedagogernas upplevda förändring valde vi att göra en kvalitativ intervjustudie med ett fenomenologiskt perspektiv där tanken är att utgå ifrån respondenternas perspektiv. Vi kände att detta var den bästa metoden då vi ville komma åt respondenternas personliga svar. För att vi inte skulle bli allt för begränsade vid ett specifikt område valde vi att använda oss av en halvstrukturerad

livsvärldsintervju som enligt Kvale och Brinkmann (2009) endast innehåller ett fåtal frågeförslag och liknar mer ett vanligt samtal för att på bästa sätt nå respondenternas egna upplevelser. Innan intervjuerna diskuterade vi om vi båda skulle närvara eller om vi skulle dela upp intervjuerna och genomföra två var. Vi valde att genomföra intervjuerna tillsammans då vi ansåg att det gav oss en större möjlighet att ställa kompletterande följdfrågor eftersom vi båda kanske inte funderar över samma sak. Stukát (2005) menar dock att det finns en risk med att vara två som intervjuar då respondenten kan känna sig i underläge. Vi valde trots detta att genomföra intervjuerna gemensamt då vi ansåg att fördelarna övervägde nackdelarna. Ingen av oss upplevde att respondenterna kände sig obekväma med att vi var två, men detta kan vi med säkerhet inte veta.

Då vi endast använde oss av ett fåtal på förhand bestämda frågor anser vi att vi inte styrde intervjun i någon större utsträckning då respondenterna gavs möjlighet att tala mycket fritt samt att våra ställda följdfrågor oftast byggde på respondenternas tidigare svar eller resonemang. Stukát (2005) varnar dock för att respondenterna kanske inte svarar helt sanningsenligt utan svara så som han/hon tror att de som intervjuar vill, vilket kan leda till felaktigheter i studien. Självklart kan det vara så att respondenterna har svarat utifrån vad de tror att vi vill höra. Det går inte att kontrollera sanningshalten i det människor säger, men vi ser det inte som troligt att de inte har svarat sanningsenligt då många av respondenternas uttalanden var kopplade till konkreta exempel från verksamheten. Sedan är vi inte ute efter att ta reda på sanningen, vi är ute efter respondenternas upplevelser.

Under intervjuerna använde vi oss av en diktafon vilket vi upplevde som skönt då vi kunde koncentrera oss på intervjun i stället för att lägga fokus på att hinna anteckna. Diktafonen har även varit en styrka och tillgång i analysarbetet då vi har fått med hela intervjuerna ordagrant. Om vi endast hade antecknat hade vi förmodligen missat mycket information vilket hade kunna ge en felaktig bild av pedagogernas svar. Dock anser vi oss vara relativt oerfarna intervjuare och vi har i efterhand insett att vi har missat en del tillfällen att ställa fördjupande följdfrågor. Om vi hade ställt dessa frågor så hade vi förmodligen fått än mer djupgående svar från respondenterna vilket hade kunnat ge studien större djup. Det är svårt att få tag på respondenternas utveckling då de själva tidigare inte har reflekterat över detta.

Att våra respondenter valdes ut av förskolans rektor på vår utvalda förskola ställer vi oss frågande till om detta har påverkat vårt resultat. Hade vårt resultat sett annorlunda ut om urvalet hade gått till på ett annat sätt? Hade det varit bättre om vi hade tagit reda på pedagogernas utbildning, tidigare erfarenheter samt ålder och utgått ifrån det när vi gjorde vårt urval? Vi är medvetna om att vårt val av urvalsmetod kan ha påverkat vår studie, men efter att ha jämfört respondenternas svar så har det visat sig att de har uttryckt samma saker oavsett utbildning, tidigare erfarenheter och ålder. I och med att svaren var så pass lika upplever vi inte att det hade spelat någon större roll om vi hade gjort urvalet på något annat sätt. Då vi gör en fenomenologisk studie och vill ta fasta på respondenternas upplevelser har urvalet ingen större betydelse då ingen människas upplevelser är den andras lik. Vi såg heller ingen anledning att ställa respondenterna

med olika utbildningar och erfarenheter mot varandra i resultatredovisningen då de uttryckte sig på liknande sätt, samt att det inte var vårt syfte.

I den här studien har alla respondenter varit entusiastiska över att arbeta Reggio Emiliainspirerat och hälften av dem skulle inte kunna tänka sig att arbeta på något annat sätt efter att ha arbetat så här. Vi är medvetna om att även detta kan ha påverkat vårt resultat. För att få en mer nyanserad bild av Reggio Emiliafilosofin skulle det vara intressant att även intervjua pedagoger som har arbetat Reggio Emiliainspirerat men valt att söka sig till något annat då de motsäger sig denna filosofi. En sådan studie skulle kunna ge eventuella andra sidor också som vi skulle kunna sätta i relation till pedagogernas positiva utveckling som vårt resultat visar på.

Avslutande reflektioner

Studien inleds med en bakgrund som redogör för Reggio Emiliafilosofins ursprung, grundtankar och arbetssätt samt dess intåg i Sverige. Anledningen till att vi valde att ta med detta är att vi anser att det är viktigt att läsaren får en bild av Reggio Emiliafilosofins historia samt vad den handlar om. Studiens resultat överensstämmer med de grundtankar som vi redogör för i bakgrunden, vilket vi inte anser konstigt då Regnbågen har anammat denna filosofi. Även litteraturen i bakgrunden överensstämmer med varandra, ibland har vi nästan fått den uppfattningen att de olika författarna har skrivit gemensamt. På grund av att åsikterna i bakgrunden inte skiljer sig åt kan vårt resultat uppfattas som en återspeglning av bakgrunden, vilket även har gjort det svårt att sätta litteraturen och resultatet mot varandra. Att verksamheten på Regnbågen skiljer sig åt på vissa punkter gentemot verksamheten i Italien anser vi bara naturligt då förskolorna finns under olika förhållanden. Arbetet på Regnbågen bygger på de förutsättningar som finns här och pedagogerna har tagit till sig Reggio Emiliafilosofin, inspirerats av den och satt egna ord på den. Därmed har vi den uppfattningen att ingen Reggio Emiliainspirerad förskola är den andra helt lik.

I inledningen frågade vi oss varför kommunen väljer att satsa på just denna filosofi, vilket vi i denna studie inte har sökt svar på. Men vi känner att det även skulle ha varit intressant att studera detta. Vad är det som gör denna filosofi värd att satsa på? Vi har en tanke kring detta att det kan bero på att Reggio Emiliafilosofin stämmer bra överens med förskolans läroplan, Lpfö 98, vilket gör den lätt att tillämpa i förskoleverksamhet. I vårt empiriska material har vi funnit fem områden som pedagogerna själva menar är utmärkande för en Reggio Emiliainspirerad yrkesutövning; att samarbete leder till utveckling, de har en gemensam barnsyn på det kompetenta barnet, den pedagogiska dokumentationen synliggör verksamheten, det projektbaserade lärandet utgår från barnen samt att en genomtänkt miljö skapar bättre förutsättningar för lärande. Även om pedagogernas förändring är mer eller mindre osynlig för dem själva så är det inom dessa områden som vi har funnit att de har förändrats mest. Respondenterna säger inte klart och tydligt att de har förändrats inom dessa områden, det har framlagts genomgående i

intervjuerna. Anledningen till att förändringen är mer eller mindre osynlig tror vi beror på att det inte är något som de själva har reflekterat över, det var först i samband med intervjuerna som respondenterna började fundera över detta men de kunde ändå inte sätta ord på sin förändring. Förändringen sker gradvis och ständigt, vilket bidrar till att det kan vara svårt att se och sätta ord på något specifikt som har förändrats.

Under studiens gång har våra kunskaper om Reggio Emiliafilosofin fördjupats och vi känner nu efteråt att denna filosofi tilltalar oss då den känns inspirerande när den ständigt är under utveckling. Att arbeta utifrån denna barnsyn där pedagogen ser och utgår ifrån det kompetenta barnet är något som alla förskolor borde göra då vi kan se stora drag av detta i förskolans läroplan, Lpfö 98. Den största likhet som vi kan se är just synen på det kompetenta barnet. Den reflekterande delen av arbetet och den gemensamma planeringen kring de projektarbeten som våra respondenter gör tillsammans i gruppen är även det ett arbetsätt som tilltalar oss. Arbetslaget på en förskola ska trots allt arbeta mot samma mål. Studien har gjort oss medvetna om att en förändrad yrkesutövning kan vara bra för sin egen och verksamhetens skull. Omvärlden och barngrupperna är under ständig förändring så varför inte låta verksamheten förändras i takt med att samhället utvecklas?

Vidare forskning

För en ökad fördjupning i studien skulle fler förskolor som arbetar Reggio Emiliainspirerat kunna tillfrågas. Intervjuer med personer som är negativa till denna filosofi och ställa dem mot det positiva skulle vara intressant att fördjupa sig i. Vi har även funnit det intressant att studera varför just denna filosofi väljs. Reggio Emiliafilosofins likheter med förskolans läroplan, Lpfö 98, skulle också vara intressant att studera. Efter en av intervjuerna stannade vi kvar och samtalande lite med respondenten som då påpekade att många skolor anser att barn från Reggio Emiliainspirerade förskolor är svårare att undervisa då de inte är vana vid skolans styrda arbetsätt. Detta är något som vi anser skulle vara intressant att studera närmare, att ta reda på hur barnen hanterar övergången samt på vilket sätt det påverkar deras utveckling.

Referenser

- Andersson, B-E. (2001). *Visionärerna*. Finland: Brain Books.
- Barsotti, A. (2004). *D – som Robin Hoods pilbåge*. (4:e uppl.). Stockholm: HLS Förlag.
- Barsotti, A. (2005). Loris Malaguzzi. I Katarina Grut (Red.), *Exemplet Reggio Emilia – Pedagogik för demokrati och lokal utveckling*. Stockholm: Premiss.
- Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik* (Fjärde upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Brulin, G. & Emriksson, B. (2005). En pedagogik för regional utveckling. I Katarina Grut (Red.), *Exemplet Reggio Emilia – Pedagogik för demokrati och lokal utveckling*. Stockholm: Premiss.
- Cuff, E. C & Payne, G. C. F. (1996). *Samhällsvetenskapliga perspektiv*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.
- Dahlberg, G. & Åsén, G. (2005). Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia. I Anna Forssell (Red.), *Boken om pedagogerna* (Femte upplagan). (s. 189-211). Stockholm: Liber.
- Gedin, M. & Sjöblom, Y. (1995). *Från Frøbels gåvor till Reggios regnbåge*. Stockholm: Bonnier utbildning.
- Jonstoj, T. & Tolgraven, Å. (2001). *Hundra sätt att tänka*. Stockholm: UR.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder* (Tredje upplagan). Lund: Studentlitteratur.
- Strong-Wilson, T. & Ellis, J. (2007). *Children and Place: Reggio Emilia's Environment As Third Teacher*. *Theory Into Practice*, 46(1), 40–47.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.
<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>
[hämtad 2009-09-15].

Wallén, Göran. (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.

Wallin, K. (1986). *Om ögat fick makt – mer om de hundra språken och den skapande pedagogiken i Reggio Emilia*. Stockholm: Liber.

Wallin, K. (1996). *Reggio Emilia och de hundra språken*. Stockholm: Liber utbildning.

Bilaga 1 – Brev

Hej

Vi är två studenter som läser sista terminen på lärarprogrammet med inriktning mot tidiga åldrar vid Högskolan i Skövde. Under höstterminen ska vi skriva ett examensarbete som vi har tänkt ägna åt Reggio Emilia. Vi vill skriva om hur ni anser er ha utvecklats och förändrats i er yrkesutövning efter att börjat arbeta utifrån Reggio Emiliafilosofin jämfört med tidigare yrkesutövning. Därför undrar vi om det finns möjlighet att göra intervjuer med fyra pedagoger på förskolan XXXX. Detta kommer sedan att ligga till grund för vårt examensarbete. Vid intervjuerna önskar vi att spela in samtalet för att göra respondenternas tankar och uttalanden rättvisa samt för att inte missa viktiga detaljer. Intervjuszvaren kommer att behandlas konfidentiellt i examensarbetet och det kommer heller inte att framgå i vilken kommun eller vid vilken förskola ni arbetar. Det färdiga examensarbetet kommer sedan att publiceras i en databas på Internet. Intervjuerna beräknas ta cirka en timma vardera.

Om ni har några funderingar är ni välkomna att höra av er till någon av oss via mail.

Tack på förhand

Jenny Claesson och Marlén Holgersson
XXXX eller XXXX

Vi behöver ha svar så snart som möjligt.

Bilaga 2 – Intervjuunderlag

Hur många år har du varit verksam pedagog?

Vilken/vilka utbildningar och/eller kurser har du?

Tidigare förskolepedagogik som du har varit verksam i?

- Vad hade du/ni för barnsyn då?

Hur kom du i kontakt med Reggio Emiliafilosofin?

- Vad var det som gjorde att du sökte till den här förskolan?

Hur har Reggio Emiliafilosofin påverkat ditt förhållningssätt?

- Hur har din pedagogroll förändrats?
- På vilket sätt tänker du annorlunda?

Vad tycker du är utmärkande för ett Reggio Emiliainspirerat förhållningssätt jämfört med hur du arbetat tidigare?

- Vilka skillnader ser du?